

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЦЕНТРУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ, ДИСТАНЦІЙНОГО ТА
ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ

Кафедра фінансів та обліку

**ДІЯЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В СИСТЕМІ
АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ**

кваліфікаційна робота
здобувачки вищої освіти
2 курсу заочної форми навчання
ДОВГАНЬ Ярослави Андріївни

Науковий керівник
кандидат економічних наук, доцент
МАРУШКО Надія Семенівна

Рецензент
Кандидат економічних наук, доцент
ВОЛЯНИК Галина Михайлівна

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
«20» березня 2024 р., протокол № 10
завідувач кафедри фінансів та обліку,

(підпис)

(МЕЛЬНИК С. І.)

Львів
2024

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Центр післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання

Кафедра фінансів та обліку

Освітній ступінь «магістр»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Назва освітньої програми «Фінансова розвідка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

фінансів та обліку

_____ Степан МЕЛЬНИК

«20» листопада 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДОВГАНЬ Ярослави Андріївни

1. Тема роботи «Діяльність фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів»
керівник роботи МАРУШКО Надія Семенівна, кандидат економічних наук, доцент
затверджені наказом ЛьвДУВС від «17» листопада 2023 р. № 1403 о/с
2. Термін подання здобувачем вищої освіти роботи «05» березня 2024 р.
3. Вихідні дані до роботи. Законодавчі та нормативно-правові акти з питань протидії корупції, наукова література із зазначеної тематики, дані статистичних видань та інтернет ресурси.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити). Провести огляд і аналіз публікацій у сфері фінансової розвідки та антикорупційних заходів та дослідити їх сутність, дослідити місце фінансової розвідки в контексті боротьби з корупцією, здійснити оцінку ефективності діяльності підрозділів фінансової розвідки України в системі антикорупційних заходів, проаналізувати інструменти оцінки антикорупційних заходів в світовій практиці, дослідити сферу міжнародного співробітництва фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів, запропонувати шляхи вдосконалення системи протидії корупції.
5. Перелік графічного матеріалу (додатків). Етапи розвитку антикорупційної системи в Україні; Визначення дефініцій до тлумачення поняття «корупція»; Завдання фінансової розвідки; Кількість сформованих Держфінмоніторингом та переданих до правоохоронних та розвідувальних органів узагальнених матеріалів/додаткових узагальнених матеріалів (далі – УМ/ДУМ), всього, (од.) за 2022 рік; Кількість переданих Держфінмоніторингом матеріалів до правоохоронним органам протягом періоду з 2018 - 2022 рр., щодо фінансових операцій, пов'язаних із корупцією; Тенденція фінансових операцій, пов'язаних із легалізацією корупційних доходів в Україні з 2018 по 2022 роки, млрд. грн.; Оцінка впливу різних видів корупції в Україні від населення та бізнесу; Індекс сприйняття поширеності корупції в Україні у 2022 році; Відповідальні за подолання корупції в Україні у 2022 році; Індикатори корупційних ризиків; Індекс сприйняття корупції в Україні 2013–2023 рр.; Показники Індексу сприйняття корупції в світі у 2023 році; Показники індексу верховенства права країн світу за 2019-2021 роки; Індекс ризику корупції України за 2013 та 2023 рік; Глобальний рейтинг права на інформацію України за 2023 рік; Оцінка Барометру відкритих даних для України; Індекс оборонних компаній щодо боротьби з

корупцією та корпоративної прозорості для України; Оцінка Барометру відкритих даних (Open data barometer) країн за 2017 рік.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	ПРІЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	МАРУШКО Н. С.		
2	МАРУШКО Н. С.		
3	МАРУШКО Н. С.		

7. Дата видачі завдання «20» листопада 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Опрацювання літератури за темою роботи та складання плану	01.12.2023	виконано
2	Написання першого розділу	01.01.2024	виконано
3	Написання другого розділу	01.02.2024	виконано
4	Написання третього розділу	01.03.2024	виконано
5	Підведення підсумків та формулювання висновків	03.03.2024	виконано
6	Оформлення роботи	05.03.2024	виконано

Здобувач вищої освіти

(підпис)

ДОВГАНЬ Я. А.

(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

МАРУШКО Н.С.

(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

АНОТАЦІЯ

ДОВГАНЬ Я.А. Діяльність фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2024.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних основ та надання практичних рекомендацій щодо діяльності фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів. Розглянуто теоретичні засади діяльності фінансової розвідки та антикорупційних заходів, досліджено місце фінансової розвідки в контексті боротьби з корупцією, проведена оцінка ефективності діяльності підрозділів фінансової розвідки України в системі антикорупційних заходів, проаналізовано інструменти оцінки антикорупційних заходів в світовій практиці, досліджено сферу міжнародного співробітництва фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів, запропоновано шляхи вдосконалення системи протидії корупції.

Ключові слова: фінансова розвідка, фінансовий моніторинг, корупція, легалізація злочинних доходів, способи та механізми боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом.

ANNOTATION

Dovhan I.A. The Activity of Financial Intelligence in the System of Anti-Corruption Measures. - Manuscript.

Qualification Thesis for the Degree of «Master» in the Specialty 072 «Finance, Banking, and Insurance». - Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Lviv, 2024.

The qualification thesis is devoted to the study of theoretical foundations and the provision of practical recommendations regarding the activity of financial intelligence in the system of anti-corruption measures. The theoretical foundations of financial intelligence and anti-corruption measures are considered, the place of financial intelligence in the context of the fight against corruption is investigated, an assessment of the effectiveness of the activities of financial intelligence units of Ukraine in the system of anti-corruption measures is conducted, an analysis of the tools for assessing anti-corruption measures in world practice is carried out, the sphere of international cooperation of financial intelligence in the system of anti-corruption measures is studied, ways to improve the system of combating corruption are proposed.

Keywords: financial intelligence, financial monitoring, corruption, legalization of criminal proceeds, methods and mechanisms for combating the laundering of proceeds obtained by criminal means.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ	9
1.1. Сутність корупції та її вплив на економічну систему	9
1.2. Місце фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів	16
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА СТАНУ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ	24
2.1. Оцінка ефективності діяльності підрозділів фінансової розвідки України в системі антикорупційних заходів.....	24
2.2. Аналітичний інструментарій оцінювання антикорупційних заходів у світовій практиці	32
Висновки до розділу 2	43
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ	45
3.1. Міжнародне співробітництво фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів	45
3.2. Шляхи вдосконалення системи протидії корупції	49
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Однією з основних проблем функціонування економічної системи України під час війни є необхідність побудови комплексної системи фінансової розвідки, спрямованої на ефективний моніторинг та протидію легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Ця проблема набуває особливого значення в контексті формування прозорості політики використання міжнародної фінансової допомоги для забезпечення фінансової стійкості та безпеки під час протистояння військовій агресії з боку Російської Федерації. Крім того, це має прямий вплив на створення сприятливих умов для соціально-економічного розвитку країни, забезпечення соціального захисту населення та стабільності економічної системи в цілому.

Для проведення дослідження щодо протидії корупції було проаналізовано твори численних вчених, серед яких можна виокремити праці таких авторів, як З. Варналій, Д. Костенко, А. Новак, В. Предборський, О. Терещук, М. Флейчук, а також інших дослідників. Наше наукове дослідження ґрунтується на аналізі нормативних актів на рівнях як національному, так і міжнародному, а також на даних, що містяться у звітах та офіційних джерелах міжнародних організацій і національних установ, що займаються питаннями фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів.

Метою нашого наукового дослідження є аналіз теорії та практики діяльності фінансової розвідки в рамках антикорупційних заходів. Для досягнення цієї мети ми сформулювали наступні завдання:

- провести огляд і аналіз публікацій у сфері фінансової розвідки та антикорупційних заходів та дослідити їх сутність;
- дослідити місце фінансової розвідки в контексті боротьби з корупцією;
- здійснити оцінку ефективності діяльності підрозділів фінансової розвідки України в системі антикорупційних заходів;
- проаналізувати інструменти оцінки антикорупційних заходів в світовій практиці;

- дослідити сферу міжнародного співробітництва фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів;
- запропонувати шляхи вдосконалення системи протидії корупції.

Об'єктом дослідження є система фінансової розвідки в контексті боротьби з корупцією.

Предметом дослідження є теоретичне та практичне забезпечення діяльності фінансової розвідки в рамках антикорупційних заходів.

У даній кваліфікаційній роботі було використано різноманітні методи дослідження, спрямовані на глибокий аналіз обраної теми. Серед них були використані методи спостереження, індукції та дедукції, узагальнення та групування, аналітичний метод, абстрагування, графічний метод та метод групування. Поєднання цих підходів дозволило провести детальне вивчення теоретичних аспектів фінансової розвідки та встановити міжнародні стандарти, які регулюють її проведення. Також було визначено ключову роль та значення фінансової розвідки в системі протидії корупції, проаналізовано рівень корупції та досліджено світовий досвід застосування фінансової розвідки у боротьбі з цією проблемою.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в пропозиції покращень методів протидії корупції через удосконалення антикорупційних інституцій, модернізацію законодавства, забезпечення прозорості та доступу до інформації, реформування судової системи, підвищення ролі громадянського суспільства через запровадження громадського контролю на усіх ланках фінансової системи. Цей інтегрований підхід вимагає спільних зусиль уряду, громадськості та міжнародних партнерів для протистояння корупції в Україні.

У першому розділі досліджується суть діяльності фінансової розвідки та її роль як ефективного інструменту у протидії корупції.

Другий розділ містить діагностику стані рівня корупції та аналіз діяльності підрозділів фінансової розвідки.

- Третій розділ присвячений напрямам розвитку фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів. Він містить оцінку міжнародного співробітництва фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів та рекомендації щодо вдосконалення системи протидії корупції.

Структура представленої кваліфікаційної роботи включає автореферат, вступ, три розділи, висновки, список літератури (складається з 58 джерел) і додатки. Загальний обсяг роботи складає 63 сторінок, із них 57 сторінки припадає на основний текст. Текст містить 3 таблиці і 15 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ

1.1. Сутність корупції та її вплив на економічну систему

Корупція, яка проникає всі сфери українського суспільства, спричиняє системну шкоду, підриваючи економічні реформи та нейтралізуючи заходи грошово-кредитної політики. Це широкомасштабне явище сприяє тінізації вітчизняної економіки та стимулює фінансування нелегальних видів діяльності. Взаємозв'язок між корупцією та легалізацією злочинних доходів виникає з необхідності приховування джерел незаконно отриманих прибутків та реалізації схем для їх подальшого легального використання. З урахуванням зростання кількості злочинів, пов'язаних із відмиванням злочинних доходів, та сум легалізованих коштів, зростає важливість ролі підрозділу фінансової розвідки.

Війна в Україні значно загострила проблему корупції у країні, і боротьба з цим негативним явищем є однією з найважливіших задач для українського суспільства та уряду. Ефективна антикорупційна політика включає в себе застосування механізмів фінансових розслідувань. Ці розслідування спрямовані на виявлення, аналіз та припинення фінансових операцій, пов'язаних з корупцією. Саме через такі дії можна розкрити корупційні схеми та припинити їх функціонування.

Враховуючи складність ситуації через війну, ефективна боротьба з корупцією в Україні вимагає не лише застосування механізмів фінансових розслідувань, а й активного залучення громадськості, створення прозорих і міцних інституцій контролю, а також суворого застосування законодавства щодо притягнення відповідальних осіб до відповідності за корупційні дії. Крім того, необхідно забезпечити ефективну координацію зусиль між різними органами влади та іншими зацікавленими сторонами, а також вдосконалити механізми моніторингу та оцінки ефективності заходів, спрямованих на зменшення корупції. Ці аспекти разом утворюють комплексний підхід до

подолання корупції, який є невід'ємною частиною ширшої стратегії зміцнення правової держави та підвищення довіри громадян до уряду.

Корупція залишається актуальною проблемою для багатьох країн усього світу, навіть для економічно розвинених держав. Це свідчить про те, що корупція є необхідною складовою суспільства і держави. Вона становить серйозну загрозу для їх існування та розвитку. Сучасне суспільство все більше усвідомлює цю проблему і вимагає від урядів рішучих заходів для її подолання [1, 3, 7, 58].

Кожна сучасна правова та демократична держава має бути активною в боротьбі з корупцією та спрямовувати свою політику на запобігання їй. Україна не є винятком, і вже з моменту проголошення незалежності вона активно працює над розв'язанням цієї проблеми. Зусилля в цьому напрямку тривають і сьогодні, оскільки створення умов для нульової толерантності до корупції є важливим завданням для кожної сучасної держави.

На сьогодні поставлені завдання щодо вдосконалення сучасного режиму запобігання корупції та пов'язаних з нею правопорушень в Україні з 2016 року були складними і неоднозначними. Навіть при створенні відповідного правового режиму не було гарантії його ефективності. Вчені-юристи та практикуючі юристи наголошують на ряді недоліків у дії законодавства, що призвело до продовження реформ у системі боротьби з корупцією [5, 17, 24].

Три ключові фактори, які стимулювали ці реформи, включають початок пандемії COVID-19, яка відкрила нові можливості для корупції, а також початок Російсько-Української війни та процес поглибленої євроінтеграції. Ці обставини поклали перед українським урядом та правосуддям великі виклики щодо забезпечення нульової толерантності до корупції, особливо в умовах кризових ситуацій для національної безпеки та громадян.

Цей період також відзначився початком активної євроінтеграційної політики, яка включала затвердження нової антикорупційної стратегії на період до 2025 року. Це рішення визначило важливий крок у боротьбі з

корупцією та стало орієнтиром для подальших антикорупційних перетворень в країні.

Процес становлення та розвитку сучасного режиму протидії корупції в Україні є складним та багатоетапним. Цей процес включає в себе низку ключових історико-правових подій, аналіз яких допомагає виокремити основні етапи становлення та еволюції цього режиму (рис.1.1).

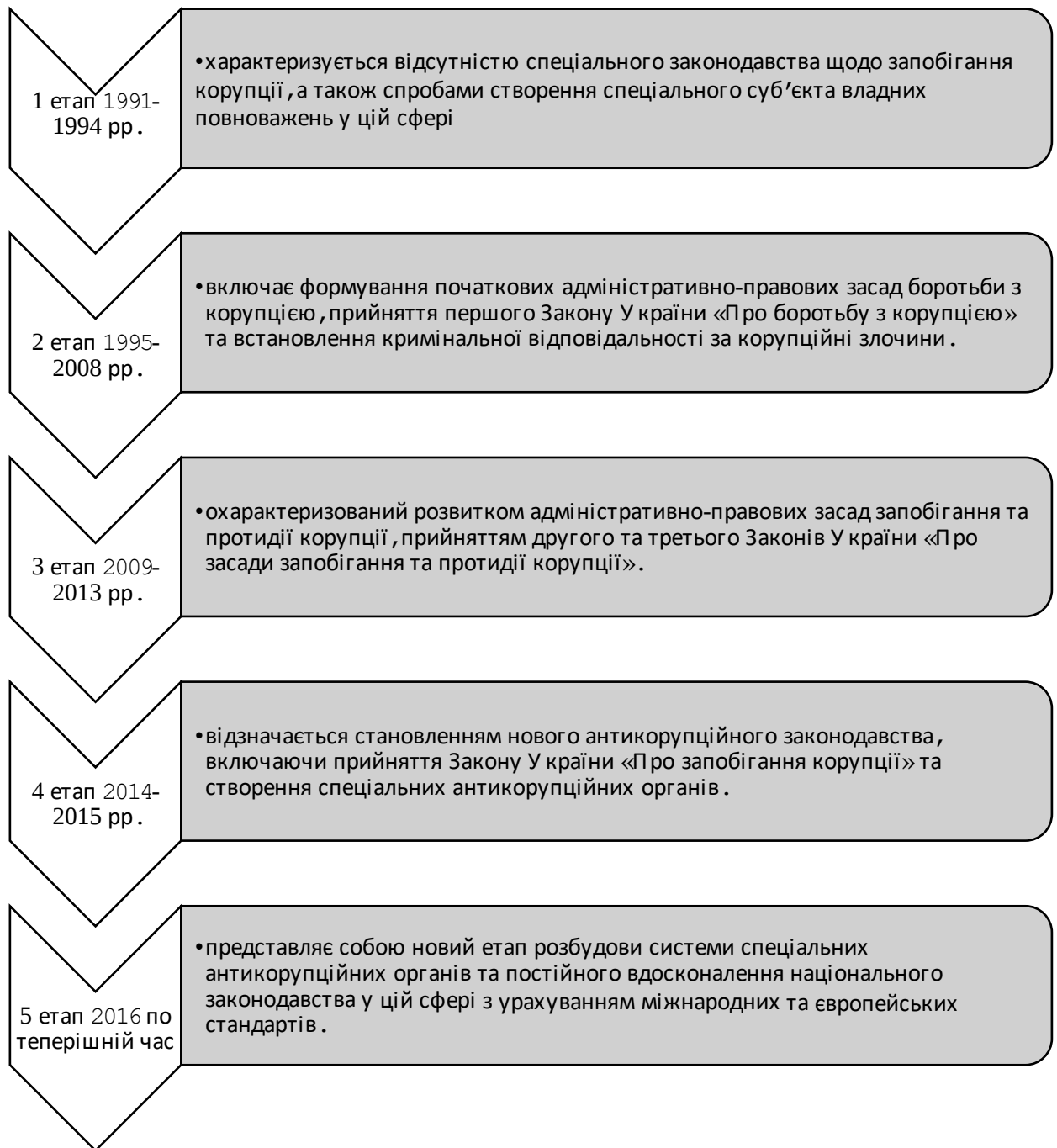


Рис. 1.1. Етапи розвитку антикорупційної системи в Україні

складено автором за даними [7, 58]

Зауважимо, що у період 2014-2015 років в Україні відбувалося становлення нового антикорупційного законодавства, відповідно до міжнародних норм, з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» у 2014 році [42]. Цей закон розмежовував корупційні та пов'язані з нею правопорушення і передбачав відповідні види відповідальності. Крім того, він розширював перелік обмежень і вимог до суб'єктів, які підпадають під його дію. На цьому етапі також були створені спеціальні антикорупційні органи, такі як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП).

З 2016 року розпочався новий етап розвитку системи спеціальних антикорупційних органів в Україні. На цьому етапі набуває значення налагодження взаємодії між цими органами та оптимізація їх діяльності. Також активно проводиться вдосконалення національного законодавства з метою запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням з урахуванням міжнародних та європейських стандартів. Одним із важливих кроків на цьому шляху було створення Вищого антикорупційного суду, який сприятиме боротьбі з корупцією та забезпечить ефективне судочинство у справах, пов'язаних з корупцією.

Для проведення наукового дослідження важливо мати чітке та повне визначення ключових понять, що характеризують об'єкт дослідження. Незважаючи на загально визнаний негативний вплив корупційних ризиків, існують різноманітні погляди на те, що саме означає корупція. Однак, оскільки визначення цього поняття закріплене в законодавстві, наприклад, у Законі України «Про запобігання корупції» [42], варто провести категоріальний аналіз явища корупції та фінансового розслідування з різних теоретичних, політичних, економічних та соціологічних поглядів.

Перш за все, варто зазначити, що поняття корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень визначається законодавцем у положеннях чинного Закону України «Про запобігання корупції» [42]. Згідно з цим законом,

«корупційним правопорушенням» є діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, яка охоплена переліком осіб, зазначеним у законі, і за яке передбачена юридична відповідальність.

З іншого боку, «правопорушенням, пов'язаним із корупцією» розуміється діяння, що не містить ознак корупції, але порушує вимоги, заборони та обмеження, встановлені Законом України «Про запобігання корупції», і передбачає настання відповідальності перед законом [42].

Це розуміння понять корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень є ключовим для ефективної боротьби з корупцією та забезпечення чесності і прозорості у суспільстві. Загалом, визначення дефініцій «корупція» узагальнено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення дефініцій до тлумачення поняття «корупція»

Автори	Поняття «корупція»
1	2
З. Варналій [6]	Корупція - це прагнення кланово-олігархічних структур здійснювати вплив на функціонування фінансово-економічної системи країни та використовувати її як інструмент легалізації (відмивання) ними злочинно одержаних доходів.
М. Флейчук [54]	Корупцію варто вважати не лише негативним соціально-економічним явищем, а й окремим видом тіньової економічної діяльності, та пропонує її розглядати на вищому, середньому й нижчому рівнях організацій й функціонування економіки, політики й суспільства, а також наполягає на необхідності дослідження корупції в розрізі секторів економіки.
О. Терещук [23]	Корупція виявляється у двох аспектах: 1. корупція є протизаконним діянням посадових осіб, спрямованим на особисте збагачення; 2. корупція це стійкий зв'язок представників владно-управлінських структур зі злочинним середовищем і сприяння йому у протиправній діяльності шляхом використання наданих їм державою повноважень.
А. Новак [51]	Корупція як соціально небезпечне явище, змістом якого є система негативних поглядів, настанов і діянь службових осіб інститутів влади та управління, державних і недержавних підприємств, організацій і установ, політичних партій та громадських організацій, спрямованих на задоволення особистих, групових або корпоративних інтересів шляхом використання свого службового становища, всупереч інтересам суспільства та держави.

Продовження табл.1.1

1	2
В. Предборський [41]	Корупція використовується як механізм експлуатації суспільства й держави тіньовими структурами через посадових осіб шляхом протиправного використання ними наданих повноважень. При цьому, науковець стверджує, що корупція проявляється у декількох напрямках, а саме: 1) через підкуп посадових осіб, що працюють в органах державної влади та державних діячів різного рівня; 2) надання хабарів за позитивне вирішення необхідного питання; 3) протекціонізм працівників (кумівство, родинні зв'язки, дружні відносини).
В. Нонік [25]	Корупція – це негативне явище, що «отруює» суспільне життя будь-якої держави. Проблеми корупції залишаються одними з найболючіших у системі органів державної влади. Вони гальмують її розвиток, а запобігання та дієва протидія корупції зазвичай не базуються на розумінні причин її виникнення
Д. Костенко [19]	Корупція – це складне соціальне явище, яке здійснює негативний вплив як на політичний, так і на соціально-економічний розвиток суспільства та держави загалом. Корупція «передбачає» скоєння протиправних вчинків. Корупція є зловживанням владою і/або службовим становищем задля одержання певної вигоди, що передбачає здійснення протиправної діяльності.

Варто зазначити, що у всіх цих визначеннях корупції дослідники одноставно вказують на її суспільну негативність, яка шкодить суспільним відносинам у різних сферах, таких як економіка, політика, культура і т. д.

У визначенні корупції, що міститься у статті 1 Закону України «Про запобігання корупції», наводяться кілька ключових ознак, які характеризують це явище:

- дія вчиняється особою, на яку поширюється дія цього Закону, з використанням службових повноважень або пов'язаних із ними можливостей.
- мета дії полягає у неправомірному отриманні вигоди для себе чи інших осіб.
- дія може приймати дві форми: а) прийняття неправомірної вигоди, обіцянки чи пропозиції такої вигоди; б) обіцянка чи пропозиція неправомірної вигоди особі, на яку поширюється дія цього Закону [42].

У міжнародних актах з антикорупційної сфери відсутнє єдине розуміння сутності корупції. Наприклад, Кодекс поведінки посадових осіб, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН, визначає корупцію як будь-які дії або бездіяльність, що призводять до неправомірного одержання подарунків, обіцянок чи стимулів у зв'язку з виконанням обов'язків. Проте варто зауважити, що ці міжнародні акти не надають чіткого визначення поняття корупції, залишаючи це на рівні національного законодавства кожної країни. У Цивільній конвенції про боротьбу з корупцією Ради Європи [55] корупція описується як прямі або опосередковані дії, що включають вимагання, пропозиції, надання або отримання хабара, а також будь-яку іншу неправомірну вигоду або можливість її отримання. Ці дії порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, яка отримує хабар або неправомірну вигоду, або має можливість отримати таку вигоду, а також її поведінку.

Існує широкий спектр проявів корупції, серед яких можна виділити хабарництво, непотизм або кумівство, фаворитизм, протекціонізм, лобізм, вимагання взятків, надання пільгових кредитів і замовлень, а також відомий «блат» - використання особистих зв'язків для отримання доступу до суспільних ресурсів та надання різноманітних послуг родичам, друзям та знайомим.

Порівнюючи корупцію з тіньовим економічним ринком, прихильники ринкового підходу розглядають її як один із варіантів економічної поведінки. Вони вбачають у корупції функціональний інструмент ефективного господарювання та реакцію суспільства на недоліки економічних процесів. Крім того, корупцію можна розглядати як інвестування коштів у посади, скупку державних ресурсів та приватизацію влади. Тобто, особи, які мають владно-управлінські повноваження, активно беруть участь у загальних процесах і отримують вигоди від своєї діяльності в економіці.

Розглядаючи різні підходи до розуміння поняття «корупція» і враховуючи її ключові характеристики, можна прийти до висновку, що корупція - це складне і багатоаспектне явище, що полягає у неправомірному

та аморальному використанні особами, які мають владні або управлінські повноваження, власного становища, статусу або авторитету, з метою особистого збагачення або отримання інших переваг за рахунок держави або громадян. Корупція має негативний вплив на різні сфери, включаючи соціальну, правоохоронну, судову та економічну системи.

1.2. Місце фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів

Фінансова розвідка є важливим інструментом у боротьбі з корупцією через їх можливість виявляти та припиняти фінансову підтримку корупційних схем та осіб, що сприяє зменшенню можливостей для зловживання владою та недобросовісної діяльності. Ефективне проведення фінансових розслідувань передбачає ретельне аналізування фінансових операцій, виявлення недекларованих або неправомірно накопичених коштів, а також виявлення шляхів їх легалізації. Такі розслідування не лише допомагають розкрити конкретні корупційні схеми, а й стимулюють створення ефективних механізмів запобігання подібним правопорушенням у майбутньому.

Правильно розроблена та ефективно виконувана стратегія фінансових розслідувань може значно покращити ситуацію з корупцією в країні. Це передбачає належне фінансування та підтримку фінансових служб, надання необхідних повноважень та ресурсів для проведення розслідувань, а також розвиток співпраці з міжнародними партнерами для обміну досвідом та інформацією. Крім того, важливою є систематичність та комплексний підхід до проведення фінансових розслідувань, оскільки лише в такий спосіб можна ефективно впливати на всі аспекти корупційних схем та осіб, що їх здійснюють.

У дослідженні [14] розглядається різноманітність підходів до визначення корупції в різних країнах. Відзначається, що корупція є складним

явищем, і проводиться деталізація різних інтерпретацій цього поняття. Між корупцією та процесом легалізації злочинних доходів існує глибокий зв'язок, оскільки злочинці потребують приховування походження незаконно набутих коштів і створення схем для їхньої подальшої легальної використання. Роль фінансової розвідки стає дедалі важливішою у контролі за цими процесами.

Фінансова розвідка та антикорупційний процес мають глибокий взаємозв'язок, оскільки обидва напрямки спрямовані на боротьбу з корупцією та фінансовими злочинами, що становлять серйозну загрозу стабільності та розвитку суспільства. Нижче представлено детальніше розгляд цього взаємозв'язку:

1. Збір і аналіз фінансової інформації, оскільки фінансова розвідка займається збором, аналізом та обробкою інформації про фінансові операції, які можуть бути пов'язані з корупцією. Ця інформація може включати дані про суми, що перераховуються на банківські рахунки, транзакції з нерухомістю, рух коштів на іноземні рахунки тощо.

2. Фінансова розвідка спрямована на виявлення схем відмивання грошей, які можуть бути пов'язані з корупційними діями. Вона допомагає відслідковувати рух коштів та ідентифікувати особи, які можуть брати участь у таких схемах.

3. Попередження та розслідування корупційних схем, адже фінансова розвідка надає ключову інформацію для попередження та розслідування корупційних схем. Вона допомагає виявляти незаконні фінансові операції та ідентифікувати осіб, які стоять за ними, що дозволяє правоохоронним органам ефективно діяти.

4. Підтримка антикорупційних органів через надання їм доступ до фінансової інформації та аналітичних звітів, які можуть бути використані у судовому процесі для доведення вини осіб, замішаних у корупційних схемах.

5. Фінансова розвідка здійснюється на міжнародному рівні, що сприяє обміну інформацією та співпраці між країнами у боротьбі з корупцією та фінансовими злочинами.

Отже, фінансова розвідка відіграє ключову роль у виявленні, розслідуванні та протидії корупційним схемам, що робить її невід'ємною складовою антикорупційного процесу.

Заслуговує на увагу той факт, що більшість вчених вважають поняття фінансової розвідки та фінансового моніторингу за взаємопов'язані компоненти специфічного напрямку державного фінансового контролю. Однак у вітчизняному науковому середовищі переважно використовується термін «фінансовий моніторинг», який є більш поширеним порівняно з терміном «фінансова розвідка»[20, 40, 46].

Фінансова розвідка визначається як процес збирання та аналізу інформації про фінансові операції та трансакції, що виникають у взаємодії між різними особами, з метою виявлення можливих ознак фінансових злочинів. У цьому контексті фінансова розвідка може бути розглянута як один з етапів фінансового моніторингу [2].

До офіційного тлумачення цього поняття, що міститься у законодавстві України, відноситься комплекс заходів, які приймають учасники фінансового моніторингу з метою запобігання та протидії незаконним фінансовим операціям. Цей комплекс включає проведення державного фінансового моніторингу та первинного аналізу фінансових операцій.

Фінансовий моніторинг представляє собою комплекс заходів, спрямованих на виявлення, запобігання та припинення фінансової злочинності, пов'язаної з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Цей процес охоплює не лише збір та аналіз інформації про фінансові операції, але й оцінку ризиків, взаємодію з різними органами влади та розробку стратегій боротьби з фінансовою злочинністю. Таким чином, фінансова розвідка є важливою складовою фінансового моніторингу, але не заміщує його в повному обсязі.

У визначенні фінансового моніторингу існують різні підходи серед науковців. Деякі вважають його окремою галуззю фінансового контролю [48, 52], тоді як інші розглядають його як систему постійного спостереження з

метою передбачення ризиків, пов'язаних з відмиванням коштів [20, 21]. Ці різні точки зору створюють певну неоднозначність у визначенні, яке поняття є більш широким [20, 45, 52].

Інші науковці визначають фінансовий моніторинг як систему заходів, закріплених законодавчо, що включають правоохоронні, інформаційні та контрольні процедури. Ці заходи здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу з метою запобігання використанню фінансової системи для відмивання доходів від злочинної діяльності та фінансування тероризму. Автори у такому контексті обмежуються системою процедур, які стосуються саме цих операцій, а не всього комплексу державного фінансового моніторингу в цілому.

Також в науковій літературі фінансовий моніторинг розглядається як система заходів, що включає в себе правоохоронні, інформаційні та контрольні процедури, закріплені у законодавстві. Ці заходи спрямовані на запобігання використанню фінансової системи для відмивання доходів від злочинної діяльності та фінансування тероризму. Автори цього підходу обмежуються системою процедур, які стосуються саме цих операцій, а не всього комплексу державного фінансового моніторингу в цілому [56].

О. Смагло [48] та І. Д'яконова [12] звертають увагу на важливість фінансової розвідки як компоненту системи управління економікою держави. Фінансова розвідка дозволяє отримувати об'єктивну та своєчасну інформацію про зміни в середовищі. Ця діяльність визначає стан та результативність системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Відповідно до законодавства України, фінансова розвідка регламентується як сукупність спеціальних заходів, спрямованих на запобігання легалізації доходів злочинного походження на державному та первинному рівнях.

Зауважимо, що національне законодавство [43] розглядає фінансовий моніторинг як окрему систему з власними елементами та компонентами. Фінансова розвідка, на нашу думку, є важливою складовою системи протидії легалізації доходів злочинного походження, спільно з правоохоронною та

міжнародною системами протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

М. Уткіна наголошує, що фінансовий моніторинг не обмежується лише антилегалізаційними заходами, а охоплює широкий спектр методів, засобів, інструментів, механізмів і важелів протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом [52].

Аналізуючи підходи до визначення сутності фінансової розвідки, слід зупинитися на поглядах науковців щодо фінансового моніторингу [20,45]. Загалом в наукових колах розглядають фінансовий моніторинг як напрямок фінансового контролю, спрямований на виявлення, запобігання та протидію злочинним діям, пов'язаним із легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом. Вони визначають основні завдання фінансової розвідки, які включають пошук та акумуляцію доходів та активів, виявлення підозрілих фінансових операцій, розкриття фактів приховування походження коштів, виявлення злочинних угруповань та встановлення осіб, пов'язаних із ними.

Інші науковці [56] розглядають фінансовий моніторинг як частину державного фінансового контролю, проведення якого покладається на уповноважені органи державної влади та спеціалізовані установи. Вони акцентують увагу на різниці у проведенні фінансового моніторингу, який спрямований на виявлення підозрілих фінансових операцій.

Деякі дослідники [56] розглядають фінансовий моніторинг як систему заходів, спрямованих на виявлення та опрацювання підозрілих фінансових операцій і встановлення їх зв'язку із легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом.

Отже, сутність фінансової розвідки розкривається через різноманітність поглядів на її трактування та проведення. Ця діяльність є важливим елементом системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, а також відіграє ключову роль у протидії корупції, забезпечуючи комплексність та системність у запобіганні та протидії цьому явищу. Основними завданнями фінансової розвідки є (рис. 1.2):

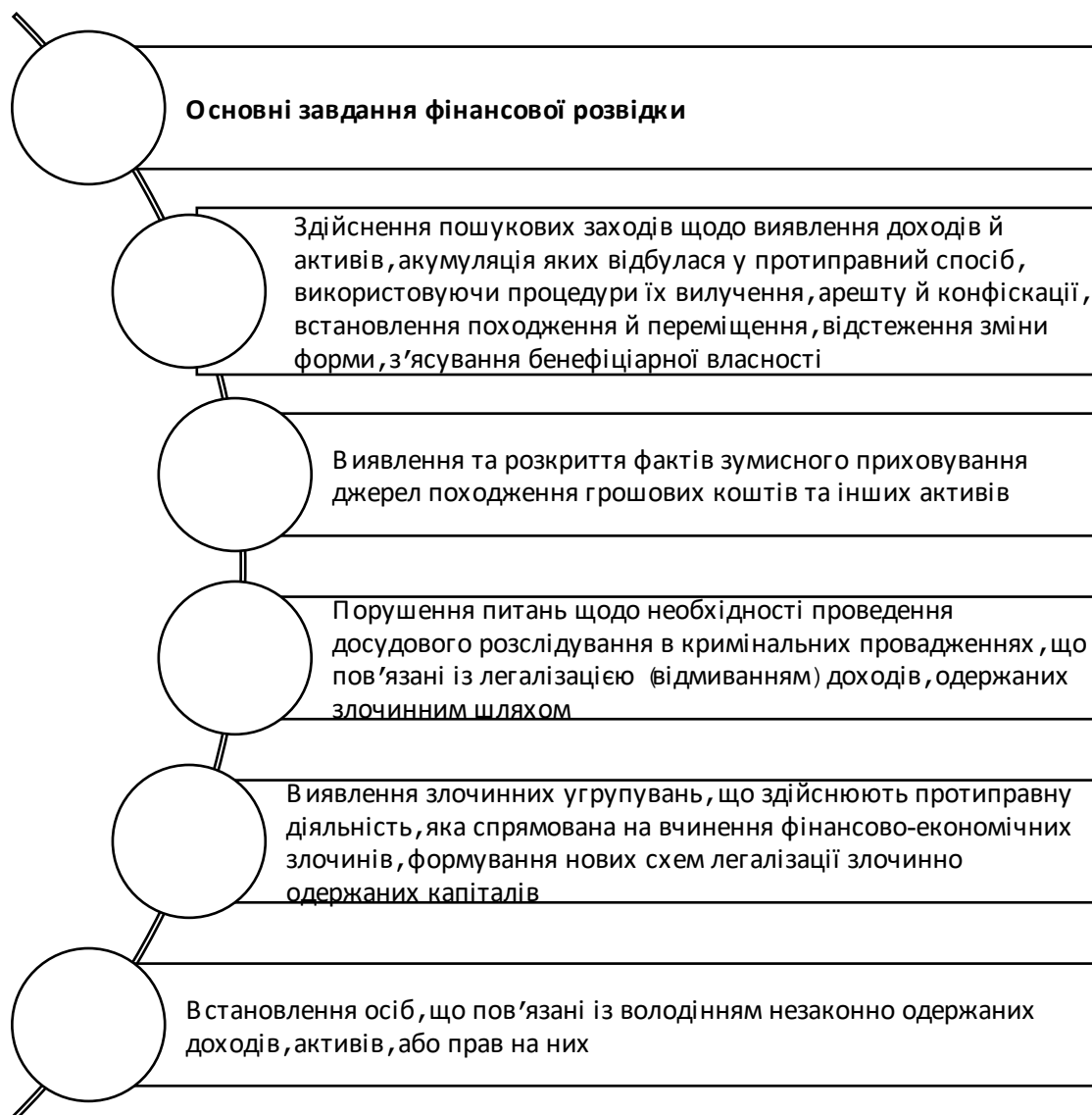


Рис. 1.2. Завдання фінансової розвідки

складено автором за даними [40]

Підрозділи фінансової розвідки відіграють ключову роль у боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму як на національному, так і на міжнародному рівнях. Вони стають все більш важливими в контексті протидії корупції, оскільки як державні, так і приватні суб'єкти намагаються використовувати фінансову систему для легалізації доходів від корупційної діяльності.

Основними завданнями підрозділів фінансової розвідки є ініціювання та забезпечення проведення фінансових розслідувань у сфері протидії

відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Ці підрозділи здійснюють збір, аналіз та передачу інформації, що стосується відмивання коштів, виявлення предикатних правопорушень та фінансування тероризму. Їх діяльність відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки та запобіганні використанню фінансової системи для незаконних цілей [40].

Аналіз проведених досліджень у вказаному напрямку свідчить про те, що протидія корупції з використанням інструментів фінансової розвідки вимагає системного підходу і, в умовах невизначеності та нестабільності, набуває ключового значення. Більше того, боротьба з корупцією через фінансову розвідку є специфічним видом діяльності, що передбачає впровадження комплексу заходів політико-правового, організаційно-управлінського та соціально-економічного характеру. Ці заходи спрямовані на зменшення рівня корупційних ризиків, попередження проявів корупції, а також на підвищення ефективності боротьби з цим явищем, зокрема шляхом усунення передумов та причин його виникнення та зменшення його впливу на соціальні процеси.

Висновки до розділу 1

Проведені дослідження дозволяють зробити висновок про те, що корупція залишається серйозною проблемою для багатьох країн, включаючи економічно розвинені держави, і становить загрозу їхньому існуванню та розвитку. Україна не виняток, і вже з моменту проголошення незалежності активно працює над розв'язанням цієї проблеми. На сьогоднішній день завдання щодо вдосконалення режиму запобігання корупції є складними та неоднозначними, і продовжуються реформи у системі боротьби з цим явищем, оскільки створення умов для нульової толерантності до корупції залишається важливим завданням для кожної сучасної держави.

За результатами проведених досліджень наукових дефініцій до сутності фінансової розвідки та її місця в системі антикорупційних заходів підтверджують, що термін «фінансова розвідка» використовується обмежено у вітчизняному науковому та законодавчому середовищі. Замість цього, більш широко використовується термін «фінансовий моніторинг», який охоплює комплекс заходів та інструментів, спрямованих на запобігання та протидію легалізації злочинно одержаних коштів, активів та інших цінностей, включаючи боротьбу з корупційними проявами. Це свідчить про важливість і комплексність заходів у сфері боротьби з фінансовими злочинами та корупцією, що вимагають системного та ретельно продуманого підходу для ефективного протистояння таким негативним явищам.

Вагомість діяльності національного підрозділу фінансової розвідки - Державної служби фінансового моніторингу України в сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних від корупційних діянь, підтверджується систематичним опрацюванням матеріалів, що містять ознаки корупційних правопорушень, та їх подальшим направленням до правоохоронних та розвідувальних органів.

РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА СТАНУ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ

2.1. Оцінка ефективності діяльності підрозділів фінансової розвідки України в системі антикорупційних заходів

Україна активно бореться з проблемою корупції, яка стала однією з найгостріших у сучасному соціально-економічному контексті. Здійснені реформи в судовій та антикорупційній сферах, а також створення Державної служби фінансового моніторингу свідчать про значний прогрес у цьому напрямку. Проте зростання масштабів корупції та поява нових форм її прояву вимагають постійного аналізу та оцінки ефективності заходів протидії. Особливу увагу слід приділити аналізу діяльності Державної служби фінансового моніторингу в контексті боротьби з корупцією.

Незважаючи на певні досягнення у протидії корупції, в Україні все ще існують виклики та проблеми, пов'язані з цим явищем. Становлення дієвої системи протидії корупції вимагає постійного вдосконалення законодавства, зміцнення інституцій та посилення механізмів нагляду та контролю. Дослідження та оцінка роботи Державної служби фінансового моніторингу з протидії корупції є важливими для забезпечення ефективності антикорупційних заходів та підвищення рівня довіри громадян до владних структур.

Координація співпраці між правоохоронними органами України та внутрішнім підрозділом фінансової розвідки є ключовим аспектом в боротьбі з корупцією. Підрозділ фінансової розвідки відіграє основну роль у зборі, аналізі та передачі фінансових даних компетентним органам. Останнім часом, Державна служба фінансового моніторингу України активно співпрацює з Національним антикорупційним бюро України (НАБУ). Ця співпраця існує з моменту створення бюро і включає регулярні спільні заходи на рівні керівництва та аналітиків. З метою підвищення ефективності спільних розслідувань справ, пов'язаних з корупцією в Україні, Держфінмоніторинг та

НАБУ створили спільний відділ фінансових розслідувань. У 2022 році Держфінмоніторинг передав до правоохоронних органів та спецслужб 1484 матеріали, включаючи 934 узагальнені та 550 додаткових узагальнених матеріалів. Аналіз цієї інформації, яку надав Держфінмоніторинг, подано на рис. 2.1.

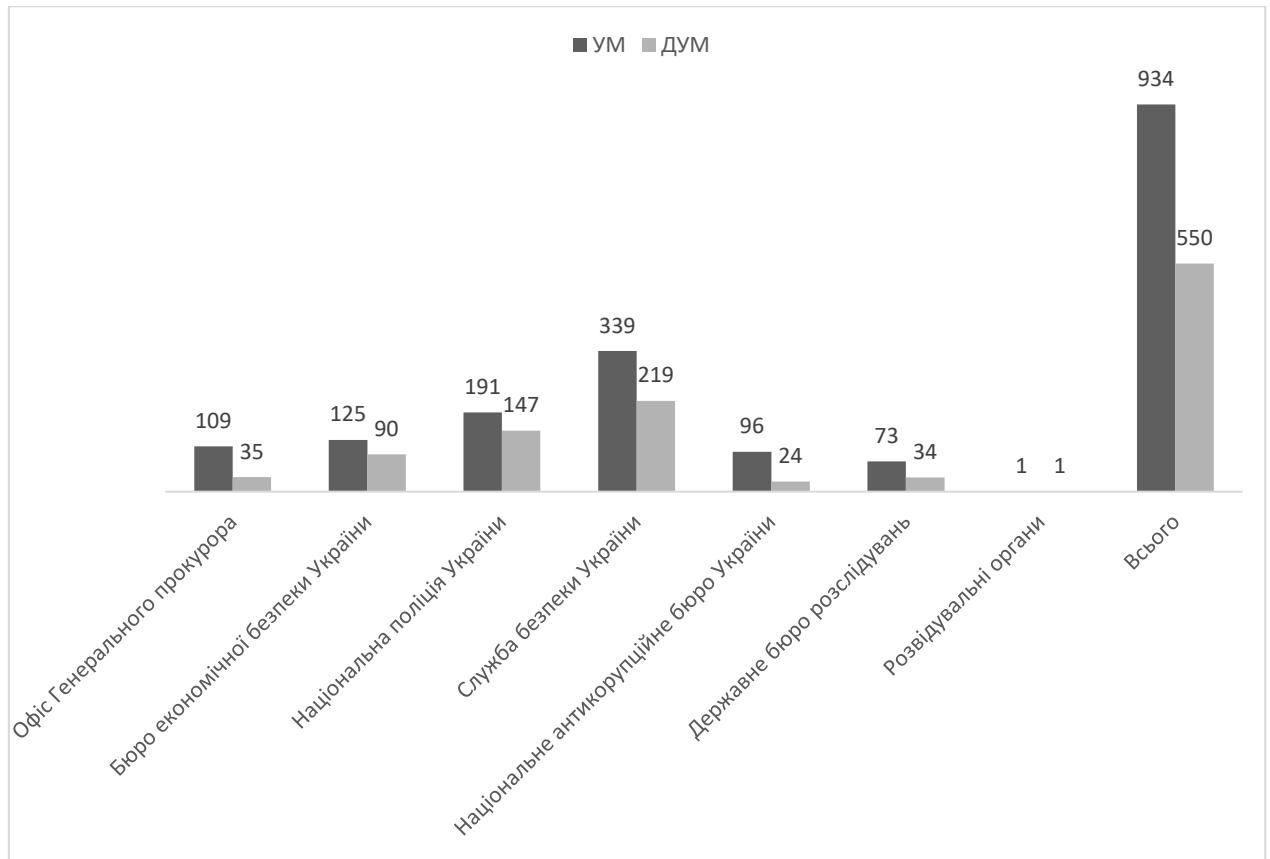


Рис. 2.1. Кількість сформованих Держфінмоніторингом та переданих до правоохоронних та розвідувальних органів узагальнених матеріалів/додаткових узагальнених матеріалів (далі – УМ/ДУМ), всього, (од.) за 2022 рік

складено автором за даними [16, 36]

При вивченні основних тенденцій в антикорупційній діяльності Держфінмоніторингу, важливо звернути увагу на оцінку параметрів розслідування злочинів, що включають ознаки легалізації (відмивання) доходів, отриманих внаслідок корупційних дій. Таким чином, на рисунку 2.2

ми систематизуємо основні показники матеріалів, що надійшли до правоохоронних органів і стосуються підозрілих у корупційних діях.

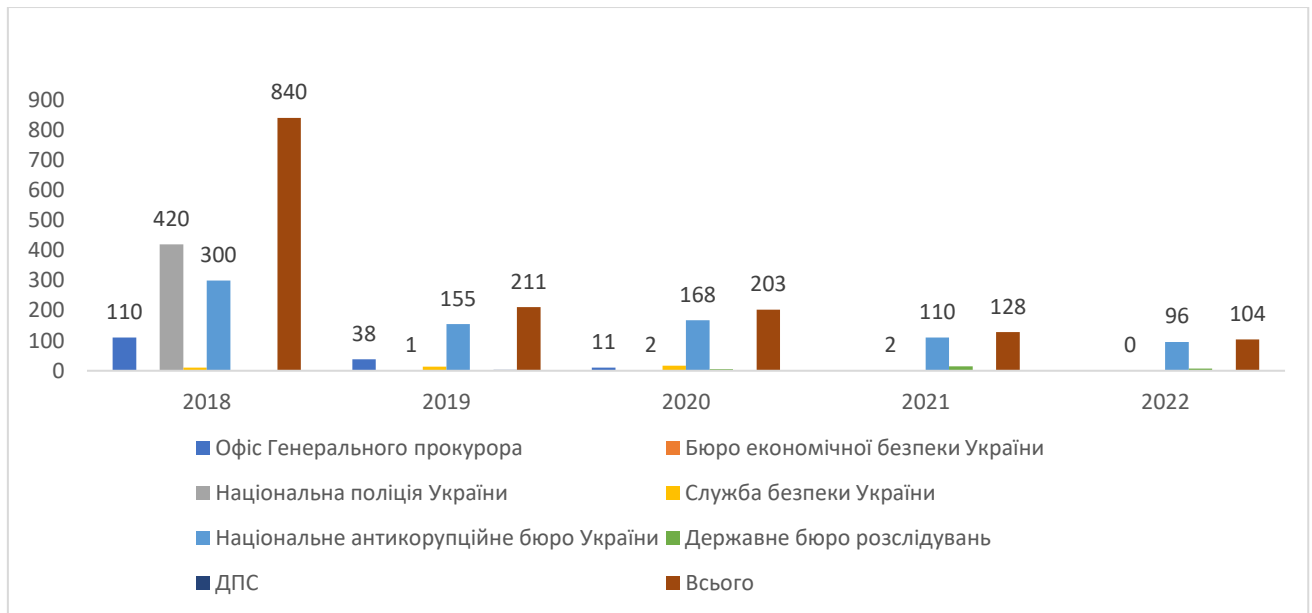


Рис. 2.6. Кількість переданих Держфінмоніторингом матеріалів до правоохоронним органам протягом періоду з 2018 - 2022 рр., щодо фінансових операцій, пов'язаних із корупцією
складено автором за даними [16, 36]

Під час аналізу діяльності Державної служби фінансового моніторингу України слід зазначити, що спостерігається загальна тенденція зменшення кількості переданих матеріалів до правоохоронних органів з 2018 по 2022 рік. Темп цього зменшення склав -68,0% у порівнянні з 2018 роком та -12,7% у порівнянні з 2021 роком. Однак аналіз структури цих матеріалів вказує на певну динаміку, зокрема, збільшення кількості направлених матеріалів до Служби безпеки України з 10 до 17 у період з 2018 по 2020 рік. Проте, відзначається певний позитивний розвиток у подальшому періоді.

Також варто відзначити активізацію співпраці Державної служби фінансового моніторингу з Державним бюро розслідувань у боротьбі з корупційними проявами, зокрема виявленням 5 та 15 правопорушень у 2020 та 2021 роках відповідно.

Також слід відзначити зменшення обсягів корупції, особливо помітне у 2018 році, що відображається на опрацьованих матеріалах Держфінмоніторингу та встановлених фактах корупційних дій. Динаміка сум фінансових операцій, пов'язаних з легалізацією доходів, одержаних від корупційних дій, також підтверджує цю тенденцію (рис 2.3).

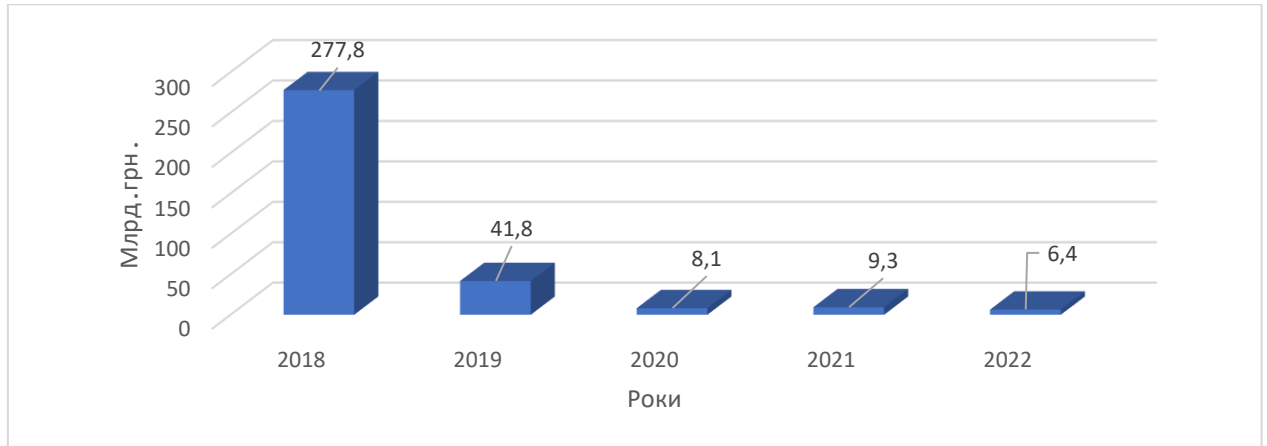


Рис.2.3. Тенденція фінансових операцій, пов'язаних із легалізацією корупційних доходів в Україні з 2018 по 2022 роки, млрд. грн.

складено автором за даними [16, 36]

Отже, найвищий рівень виявлених корупційних випадків спостерігався у 2018 році. За цей період сума фінансових операцій, пов'язаних з легалізацією корупційних доходів, склала вражаючу суму 277,8 мільярдів гривень, що становить серйозну загрозу економічним, політичним та соціальним процесам і явищам [21, 56]. Однак у наступному періоді з 2019 по 2022 рік спостерігається зменшення цього показника, а суми фінансових операцій, пов'язаних з корупцією, стають значно нижчими. Наприклад, у 2019 році була спроба легалізувати 41,8 мільярдів гривень корупційних коштів, у 2020 році - 8,1 мільярдів гривень, у 2021 році - 9,3 мільярдів гривень, а у 2022 році - 6,4 мільярдів гривень [22, 23].

За даними дослідження [15, 18], яке проводиться методом національне опитування та спрямоване на комплексну оцінку стану корупції в Україні, яке включало представників населення та бізнесу, порівняно з попередніми дослідженнями, проведеними у 2017, 2020 і 2021 роках, результати виявили

певні зміни. Корупція залишається третьою найважливішою проблемою, за якою відстежується висока вартість життя та військові дії.

Згідно з опитуванням населення, політична корупція на найвищому рівні вважається найбільш серйозною проблемою, і 86,9% респондентів вказали, що корупція в Уряді або Верховній Раді є серйозною або дуже серйозною. На другому місці за рівнем серйозності є корупція у сфері бізнесу (79,6%), а на третьому - повсякденна побутова корупція (68,7%). Підприємці також відзначають політичну корупцію на найвищому рівні як серйозну проблему, проте в їхній оцінці ситуація є трохи позитивнішою. 80,2% бізнесменів вважають політичну корупцію на найвищому рівні серйозною проблемою, а побутову корупцію вбачають менше половини опитаних. Цікаво, що лише 73,3% підприємців вважають корупцію в бізнесі серйозною проблемою, що менше, ніж у 2021 році, коли цей показник становив 77% (рис. 2.4).



Рис. 2.4. Оцінка впливу різних видів корупції в Україні від населення та бізнесу

складено автором за даними [15, 18]

Дослідження сприйняття корупції має вплив на розробку антикорупційної стратегії та оцінку її ефективності. Цікаво, що уявлення про розповсюдження корупційних практик не завжди відповідає реальності. За думкою населення, перше місце корупції – це судова система та митниця, а також прикордонний контроль і земельні відносини. Порівняно з минулим

роком, індекси сприйняття корупції статистично значуще знизилися у всіх сферах. Ці показники є важливими для оцінки загального рівня корупції, який склав 4,25 бала за 5-бальною шкалою, що є на 4,3 в.п. нижче, ніж у 2021 році (рис.2.5).

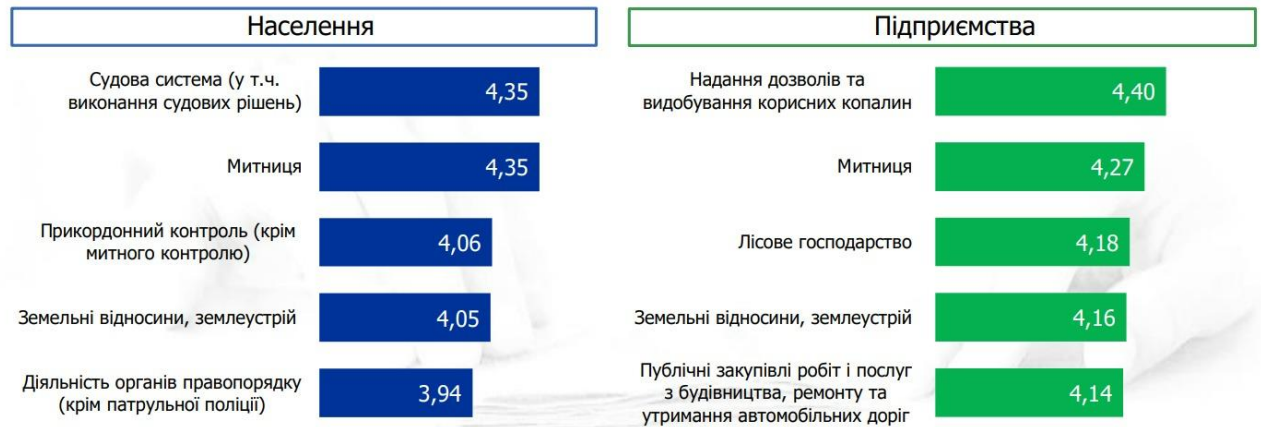


Рис. 2.5. Індекс сприйняття поширеності корупції в Україні у 2022 році

складено автором за даними [15, 18]

Згідно з думкою підприємців, найбільш поширена корупція спостерігається в сферах, де необхідні дозволи та ліцензії, а також у галузі видобування корисних копалин і при митниці. Далі в рейтингу йдуть лісове господарство, земельні відносини і публічні закупівлі робіт і послуг для будівництва, ремонту та утримання автодоріг.

Аналізуючи дані щодо діяльності антикорупційних заходів, узагальнимо, що спостерігається деяка зміна у позиціях як населення, так і бізнесу. Населення відчутно рідше вказує Президента як відповідального за подолання корупції, хоча ця відповідь залишається найбільш поширеною (43,9%, зниження на 4,8 в.п. порівняно з 2021 роком). Також значно зменшилась частка тих, хто вбачає НАБУ (на 7,5 в.п. до показника 31,8%) та Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) (зниження на 5,8 в.п. до показника 22,7%) у списку відповідальних (рис.2.6).

Щодо бізнесу, представники підприємств також рідше вказують Президента та його Офіс як відповідальних, що призвело до переміщення їх на друге місце у рейтингу, в той час як НАБУ отримало найбільше згадок.



Рис. 2.6. Відповідальні за подолання корупції в Україні у 2022 році
складено автором за даними [15, 18]

Третім учасником ТОП-3 для обох груп респондентів залишається Верховна Рада України. Також, обидві групи стали частіше згадувати правоохоронні органи, які борються з корупцією, такі як Служба безпеки України, Національна поліція та Прокуратура. Ця тенденція особливо помітна серед населення.

Як для населення, так і для бізнесу, одним із пріоритетних напрямів боротьби з корупцією є судова система та митниця, які знову очолюють рейтинг для обох груп вже другий рік поспіль. За останнім періодом статистично значуще зросла актуальність боротьби з корупцією на митницях у обох аудиторіях, порівняно з показниками 2021 року (рис.2.7).



Рис. 2.7. Відповідальні за подолання корупції в Україні у 2022 році
складено автором за даними [15, 18]

Щодо судової системи, серед населення зростання актуальності боротьби з корупцією в цій сфері було помітним (38,0%), хоча в аудиторії бізнесу показник залишився стабільним на рівні 2021 року (34,2%). Населення на третє місце ставить необхідність подолання корупції у медичній галузі (32,2%), проте згадки цієї сфери помітно зменшилися порівняно з попереднім роком. У той час як підприємці на третє місце вказують на необхідність подолання корупції у сфері публічних закупівель з будівництва, ремонту та утримання автодоріг (33,7%), що суттєво зросло порівняно з показниками минулого року.

Отже, аналізуючи дані опитування, можна зробити кілька висновків. По-перше, за результатами 2022 року спостерігається значне зменшення кількості населення, яке вважає, що рівень корупції в Україні зростає, що може свідчити про певне поліпшення ситуації у цьому напрямку. Однак попередні дані продемонстрували, що ще є простір для подальшого покращення.

По-друге, як для населення, так і для бізнесу, центральні органи влади, зокрема Президент України та його Офіс, Парламент та Національне антикорупційне бюро України, вважаються відповідальними за подолання корупції найчастіше. Також варто зазначити, що обидві групи респондентів частіше почали називати правоохоронні органи серед інституцій, які мають боротися з корупцією, що може свідчити про зростання довіри до цих органів та їхню перспективність у боротьбі з цим явищем.

Загалом, високий рівень ефективності антикорупційної діяльності був відзначений серед обох аудиторій для різних органів влади, що свідчить про певний прогрес у цій сфері. Однак існує потреба в подальших зусиллях для забезпечення більш ефективної боротьби з корупцією в Україні.

2.2. Аналітичний інструментарій оцінювання антикорупційних заходів у світовій практиці

Корупція залишається серйозною загрозою для економічного розвитку, демократії та соціальної стабільності у багатьох країнах світу. Щоб боротися з цим явищем ефективно, необхідно мати об'єктивні та надійні інструменти оцінювання корупції.

У Євросоюзі корупція вважається однією з найбільших загроз для безпеки громадян, економіки та політичної системи. Згідно з опитуваннями, проведеними в країнах-членах ЄС, 76% населення вважають корупцію серйозною проблемою для своїх держав. В деяких країнах ця думка отримує значну підтримку населення: 99% в Греції, 97% в Італії, 95% в Чехії, Литві та Іспанії, 94% в Хорватії та 93% в Румунії [35].

Щорічні втрати від корупції в Євросоюзі становлять 120 мільярдів євро, або 1% ВВП, що є значною сумою, враховуючи масштаби спільноти. Корупція призводить до підриву інвестиційної політики, порушення справедливої конкуренції на внутрішніх ринках та зменшення фінансування громадських проектів. Крім того, її зв'язок з організованою злочинністю створює загрозу для суспільства в цілому.

Вимірювання рівня корупції представляє собою системний підхід до оцінювання проникнення корупції, спрямований на кількісне визначення її розмірів та виявлення тенденцій у цій сфері. Цей процес дозволяє не лише отримати об'єктивні дані про рівень корупції в країні чи регіоні, але й аналізувати ефективність заходів боротьби з цим явищем. Порівняльні аналізи різних періодів дозволяють відстежувати динаміку та визначати напрямки подальших дій. Основні інструменти, що використовуються в світовій практиці для оцінки рівня корупції узагальнені на рисунку 2.8.

Індекс Сприйняття Корупції (Corruption Perceptions Index - CPI)	•CPI, розроблений міжнародною організацією Transparency International, є одним із найвідоміших інструментів оцінювання корупції. Цей індекс базується на даних з різних джерел і досліджень, які оцінюють рівень корупції у країнах світу. Він використовується для порівняння країн за їхнім рівнем корупції та визначення ефективності антикорупційних заходів.
Глобальний барометр корупції Global Corruption Barometer (GCB)	•представляє один із найбільших і найдетальніших наборів даних громадської думки про погляди та досвід людей щодо корупції та хабарництва в регіоні.
Індекс Верховенства Права (Rule of Law Index)	•розроблений Всесвітнім Фондом Захисту Прав Людини, є ще одним важливим інструментом для вимірювання корупції. Цей індекс оцінює, наскільки ефективно функціонує правова система в країні, включаючи боротьбу з корупцією та забезпечення прав людини.
Індекс Відкритості Бюджету (Open Budget Index)	•розроблений Міжнародним Центром Бюджетного Моніторингу, оцінює прозорість та відкритість бюджетного процесу у країнах світу. Цей індекс допомагає виявляти можливості для корупції у сфері управління фінансами держави.
Індекс ризику корупції (Corruption Risk Index)	•розроблений різними аналітичними агентствами, визначає рівень ризику корупції для бізнесу та інвесторів у різних країнах. Цей індекс допомагає підприємствам та інвесторам приймати обґрунтовані рішення щодо вкладень та розвитку бізнесу. (Corruption Risk Index)

Рис. 2.8. Індикатори корупційних ризиків

складено автором за даними [26-39]

Інструменти оцінювання корупції в світовій практиці відіграють важливу роль у виявленні, аналізі та боротьбі з цим соціальним явищем. Індeksi, такі як CPI, Rule of Law Index, Open Budget Index та Corruption Risk Index, надають об'єктивні дані та аналіз, що допомагають у розробці ефективних стратегій та політик для зменшення корупції у всьому світі.

В рамках нашого дослідження більш детально зупинимося на інструментах оцінювання рівня корупції та їх значеннях. Одним з найбільш

відомих і використовуваних є Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index - CPI), розроблений Transparency International. Цей індекс базується на різноманітних джерелах і дослідженнях, що надає йому достовірність та авторитетність [34].

Цінність CPI полягає в тому, що він забезпечує глобальне охоплення та надійність за рахунок використання різних джерел та середніх значень. Також важливою перевагою є його бальна шкала, яка дозволяє деталізованіше оцінювати рівень корупції порівняно з іншими методиками. Завдяки врахуванню різних точок зору щодо корупції та нейтральному підходу до політичних режимів, CPI стає важливим інструментом для аналізу та моніторингу ситуації з корупцією в різних країнах світу.

Україна в цьогорічному Індексі сприйняття корупції (CPI) за 2023 рік отримала 36 балів з 100 можливих, що розташувало нашу країну на 104 місці серед 180 країн світу. Це позначається як значний прогрес порівняно з попередніми роками, оскільки Україна підвищила свій рейтинг на 3 бали, що є одним з найкращих результатів у світі за цей період. Також важливо відзначити, що Україна стала однією з 17 країн, які в цьому році показали найкращий результат за всю історію свого участі в індексі (рис.2.9).

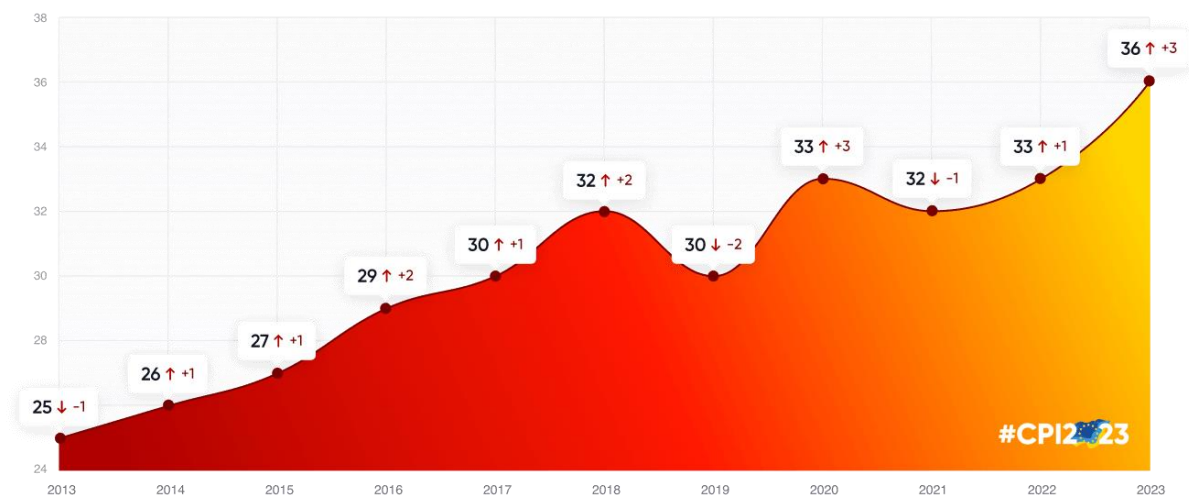


Рис. 2.9. Індекс сприйняття корупції в Україні 2013–2023 рр.

складено автором за даними [34]

Слід зазначити, що такий самий рівень корупції, що й Україна, виявили в країнах, таких як Алжир, Бразилія та Сербія. Ще 17 країн, включаючи Албанію, Аргентину, Білорусь, Гамбію, Ефіопію та Замбію, мають рейтинг лише на один бал вище, а країни, які відстають на один бал від України, включають Боснію і Герцеговину, Домініканську Республіку, Єгипет, Непал, Панаму, Сьєрра-Леоне та Таїланд.

Загалом, ці дані свідчать про певний прогрес у боротьбі з корупцією в Україні, але також показують, що існують ще багато проблемних аспектів, які потребують уваги та вдосконалення.

За інформацією від Transparency International індекс сприйняття корупції у 2023 році подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Показники Індексу сприйняття корупції в світі у 2023 році [34]

Місце в рейтингу	Країна	Кількість балів
1	Данія	90
2	Фінляндія	87
3	Нова Зеландія	85
4	Норвегія	84
5	Сінгапур	83
6	Швеція	82
47	Польща	54
47	Словаччина	54
63	Румунія	46
76	Угорщина	42
93	Казахстан	39
98	Білорусь	36
104	Україна	36
141	Росія	26

За оцінками Індексу сприйняття корупції протягом 2022-2023 років, перші позиції у списку лідерів виглядають наступним чином: Данія визнана першою з рекордним показником у 90 балів у 2023 році (90 балів у 2022 році), на другому і третьому місцях розташувалися Фінляндія і Нова Зеландія, які

набрали по 87 та 85 балів відповідно (87 балів у 2022 році). Норвегія зайняла четверте місце із 84 балами (84 балів у 2022 році), а Сінгапур і Швеція поділили четверту позицію, кожна з них отримала 83 та 82 бали відповідно (83 балів у 2022 році у кожній з них).

У той час як у списку країн з найнижчими балами опинилися Венесуела (13 балів), та Сомалі (11 балів), більше двох третин країн набрали менше 50 балів, що свідчить про серйозні проблеми з корупцією в цих регіонах.

Ще одним інструментом для вимірювання рівня корупції є Глобальний барометр корупції, розроблений відомою організацією Transparency International. Започаткований у 2003 році, цей ресурс відіграє важливу роль у вивченні повсякденного досвіду людей з усього світу, які стикаються з корупцією. По суті, Барометр є єдиним дослідженням громадської думки щодо корупції у всьому світі, що надає важливий контекст для аналізу і планування заходів по боротьбі з цим негативним явищем.

За оцінками Глобального барометру корупції опублікованого у звіті «Люди та корупція: Європа та Центральна Азія», кожен третій громадянин регіону вважає корупцію однією з найбільших проблем, з якими стикається його країна. Люди також дуже незадоволені тим, як уряди борються з ризиком корупції в Європі та Центральній Азії. Більше половини (53 відсотки) сказали, що їхній уряд погано бореться з корупцією, тоді як менше чверті (23 %) сказали, що вони справляються добре. Найгірше громадяни оцінили уряди України (86 %), Молдови (84 %), Боснії та Герцеговини (82 %) та Іспанії (80 %) [15].

Хабарництво є надто поширеним явищем для багатьох домогосподарств у регіоні. У середньому кожне шосте домогосподарство давало хабар за доступ до державних послуг. Хоча небагато домогосподарств платили хабарі, вступаючи в контакт з державними службами в країнах-членах ЄС, ставки були значно вищими на сході; найвищі показники були в Таджикистані (50%), Молдові (42%), Азербайджані, Киргизькій Республіці та Україні (по 38%). Румунія мала найвищий показник серед країн-членів ЄС - 29 відсотків, за нею йде Литва - 24 відсотки.

Індекс верховенства права (Rule of Law Index), який створений міжнародною організацією World Justice Project (WJP), є важливим інструментом для оцінки ступеня дотримання законності та захисту прав людини у країнах світу [33]. Цей індекс враховує різні аспекти, такі як повноваження та прозорість уряду, забезпечення основних прав громадян, ефективність правосуддя та боротьба з корупцією.

Аналіз індексу базується на широкому спектрі даних, включаючи результати опитувань громадської думки, експертні оцінки та конкретні показники для кожної країни. Система оцінок включає в себе важливі аспекти, такі як невикористання посадових повноважень для особистої вигоди, що оцінюється в контексті різних гілок влади, включаючи виконавчу, судову та законодавчу. Цей індекс є важливим інструментом для оцінки міжнародного співробітництва та сприяє підвищенню свідомості про важливість правової державності та боротьби з корупцією як важливим елементом забезпечення прав людини та загального добробуту (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Показники індексу верховенства права країн світу за 2019-2021 роки [33]

Країна	2019		2020		2021	
	Місце в рейтингу	Значення	Місце в рейтингу	Значення	Місце в рейтингу	Значення
Данія	1	0.90	1	0.90	1	0.90
Норвегія	2	0.89	2	0.89	2	0.90
Фінляндія	3	0.87	3	0.87	3	0.88
Швеція	4	0.85	4	0.86	4	0.86
Німеччина	6	0.84	6	0.84	5	0.84
Польща	27	0.66	28	0.66	36	0.64
Румунія	31	0.64	32	0.63	41	0.63
Угорщина	57	0.53	60	0.53	69	0.52
Україна	77	0.50	72	0.51	74	0.51
Білорусь	66	0.52	68	0.51	97	0.48
Росія	88	0.47	94	0.47	101	0.46

Оцінка Індексу верховенства права подана звіті World Justice Project, де на 2021 рік Україна зайняла 74 місце в рейтингу індексу верховенства права, піднявшись на 5 позицій порівняно з попереднім роком. Перші три місця у

цьому рейтингу зайняли Данія, Норвегія та Фінляндія, які продемонстрували найвищі показники дотримання принципів правової державності. З іншого боку, Венесуела, Камбоджа та Демократична Республіка Конго залишилися на найнижчих позиціях, демонструючи незадовільні результати, аналогічні тим, що були зафіксовані у 2020 році.

Результати аналізу Індексу відкритості Бюджету (Open Budget Index) України у 2021 році [30] подані за такими показниками: участь громадськості (39/100), бюджетний нагляд (82/100), та прозорість (65/100).

Індекс ризику корупції (Corruption Risk Index) [26] є інструментом, який використовується для оцінки рівня корупції в різних країнах або секторах економіки. Цей індекс може включати різні фактори, такі як взятки, підкуп, недостатня прозорість у державних установах, а також ефективність та незалежність правоохоронних органів.

Індекс ризику корупції може бути складений на основі даних та оцінок від різних джерел, включаючи організації, які займаються боротьбою з корупцією, міжнародні агентства, дослідницькі центри та інші сторони. Його мета - надати об'єктивну оцінку рівня корупції для допомоги у прийнятті рішень та розробці стратегій боротьби з цим явищем.

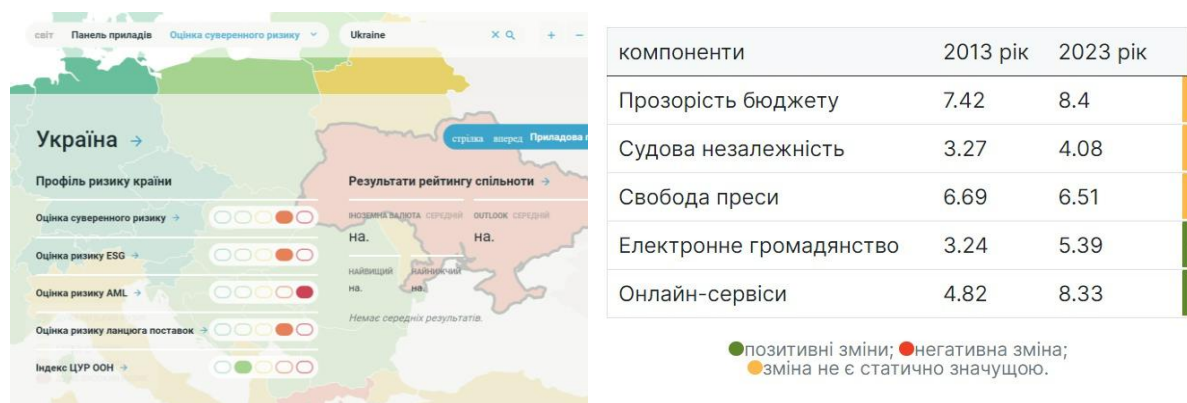


Рис. 2.10. Індекс ризику корупції України за 2013 та 2023 рік

складено автором за даними [26]

За оцінками Індексу ризику Корупції Україна має високий ризик як щодо оцінки загального рівня ризику корупції, а також найвищий щодо оцінки ризику відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом.

Разом з тим існують і інші індекси та рейтинги прозорості, у яких присутня Україна, зокрема:

1. Звіт про зрілість відкритих даних (Open Data Maturity Report (ODM)).

Опубліковано восьмий щорічний звіт, який вимірює рівень зрілості відкритих даних у Європі. Звіт про зрілість відкритих даних (ODM he Open Data Maturity (ODM) Report 2022) за 2022 рік фіксує прогрес, досягнутий державами-членами ЄС у просуванні публікації та повторного використання відкритих даних, а також різні пріоритети, встановлені для забезпечення цього [31].

Звіт за рік ґрунтується на опитуванні для самооцінки, яке заповнили 35 країн. Залишаючись завданням, орієнтованим на ЄС, фактично ODM 2022 включає не лише 27 держав-членів ЄС, а й 3 країни Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) (Норвегія, Швейцарія, Ісландія), 4 країни-кандидати (Албанія, Чорногорія, Сербія, Україна), Боснія і Герцеговина.

На основі цих параметрів країни оцінюються та групуються в чотири різні групи, від найбільш зрілих до найменш зрілих: законодавці трендів, ті, хто швидко відстежує, послідовники та початківці. Це спеціально для заохочення подальшого розвитку та полегшення надання рекомендацій, спрямованих на кожну з цих груп країн. У 2022 році Україна зайняла 2 (91%) місце за показником відкритості даних [31].

2. Legatum Prosperity Index - це інструмент для трансформації, який пропонує унікальне розуміння того, як процвітання формується та змінюється в усьому світі. Україна займає 74 місце в рейтингу Legatum Prosperity Index за 2023 рік [29].

3. Глобальний рейтинг права на інформацію (Рейтинг RTI) - global right to information rating [39]. Рейтинг RTI є провідним глобальним інструментом для оцінки міцності національних законодавчих рамок доступу до інформації,

якою володіють державні органи. Він широко використовується міжурядовими організаціями, прихильниками RTI, реформаторами, законодавцями та іншими.

Рейтинг RTI забезпечує достовірну оцінку як загальної потужності законодавчої бази, так і сильних і слабких сторін правової бази в семи різних категоріях, а саме: право доступу, обсяг, процедури запиту, винятки та відмови, оскарження, санкції та захист, а також рекламні заходи.

Першим кроком у RTI Rating була розробка показників, навколо яких ґрунтується вся методологія рейтингу. Загалом існує 61 індикатор, кожен із діапазоном можливих балів, який у більшості випадків становить 0-2, що може отримати загальну суму 150 балів, причому вищий бал є кращим. Індикатори взяті з широкого кола міжнародних стандартів щодо права на інформацію, а також порівняльного дослідження численних законів про право на інформацію з усього світу. Консультативна рада відомих експертів з права на інформацію надала детальні поради CLD та AIE щодо розробки Індикаторів.

Незважаючи на проблематичні закони, які існують у сусідніх державах, право України на інформацію є відносно сильним (рис.2.11).

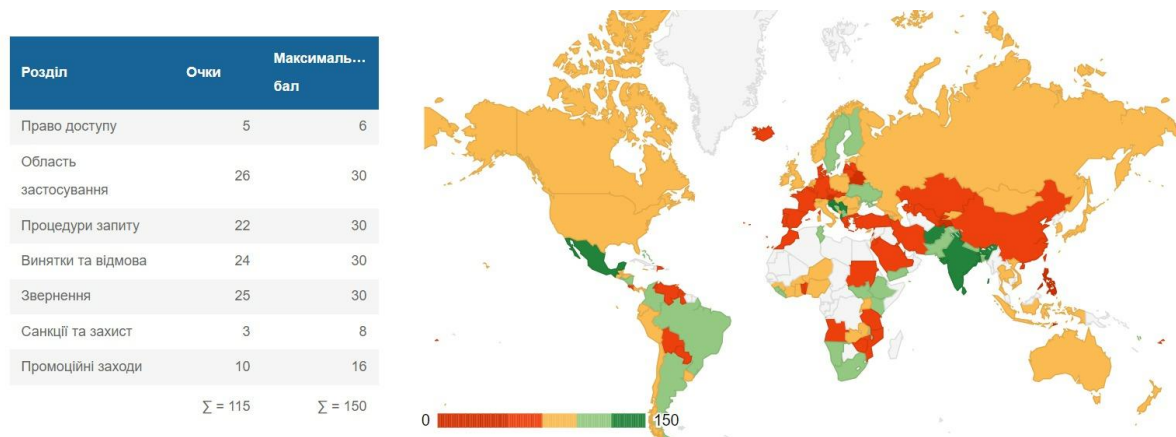


Рис. 2.11. Глобальний рейтинг права на інформацію України за 2023 рік
складено автором за даними [39]

Україна позиціонується зі сторони сильного законодавства з права на доступ інформації. Відповідно до рейтингу якості законодавчого регулювання права на доступ до публічної інформації є вищою ніж у більшості європейських держав.

4. Барометр відкритих даних (Open data barometer) - глобальне вимірювання того, як уряди публікують і використовують відкриті дані для підзвітності, інновацій та соціального впливу [31]. Видання Leaders Edition розглядає 30 урядів, які прийняли Хартію відкритих даних, і ті, які, будучи членами G20, зобов'язалися дотримуватися Принципів G20 щодо боротьби з корупцією щодо відкритих даних. Загальна оцінка світового рейтингу цього індикатора подана в додатку А.

Україна за останніми оцінками презентувала себе як претендент на першість, проте не змогла потрапити до групи лідерів, які мали більше 65 балів. Проте, з початку проведення індексування Україна піднялася на 25 балів у цьому списку (рис.2.12).

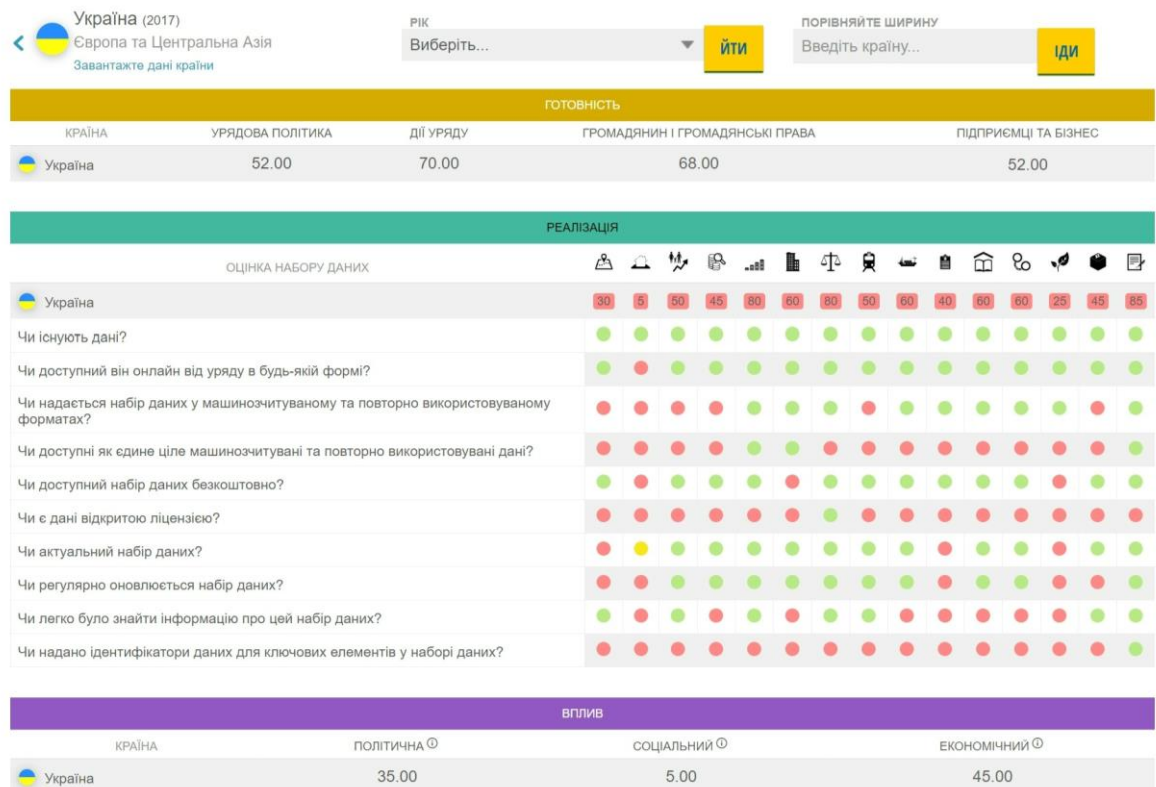


Рис. 2.12. Оцінка Барометру відкритих даних для України
складено автором за даними [31]

5. Extractive Industries Transparency Initiative – в крайній оцінці Міжнародного Секретаріату ІПВГ, узагальнюється, що Україна в повній мірі виконала 3 коригувальні заходи, в тому числі й якість даних. А також було досягнуто прогресу в частині отримання та повноти інформації [28].

6. Індекс оборонних компаній щодо боротьби з корупцією та корпоративної прозорості (DCI) оцінює рівень громадської прихильності до боротьби з корупцією та прозорості корпоративної політики та процедур 134 найбільших оборонних компаній світу. Аналізуючи публічні зобов'язання компаній щодо своєї відкритості, політики та процедур, DCI прагне надихнути реформи в оборонному секторі, тим самим зменшуючи корупцію та її вплив.

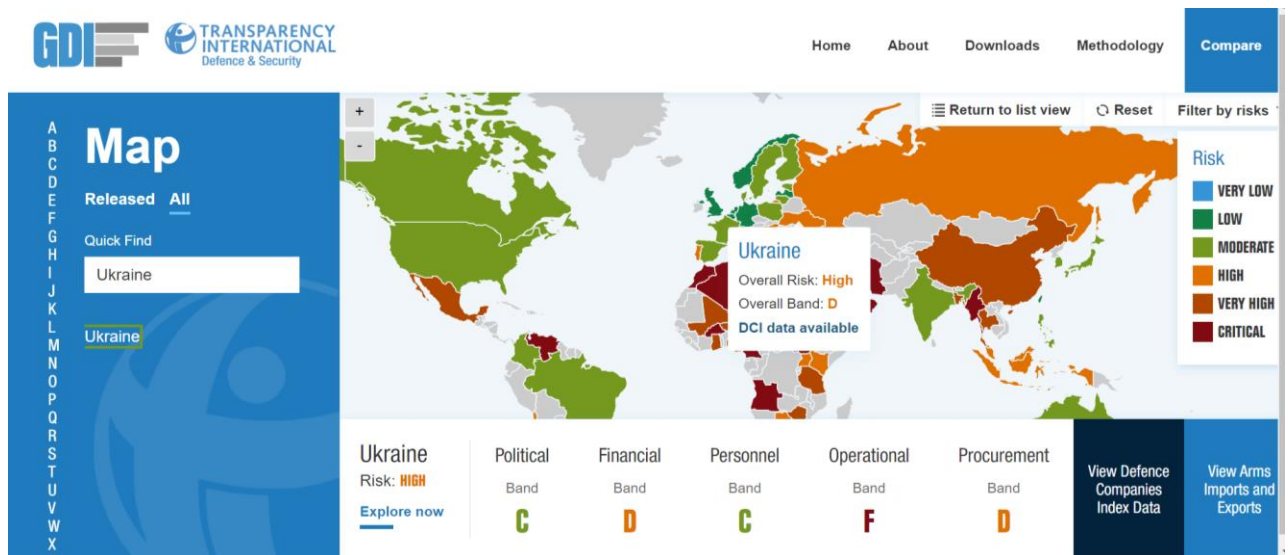


Рис. 2.13. Індекс оборонних компаній щодо боротьби з корупцією та корпоративної прозорості для України

складено автором за даними [27]

Позицію D з даного аналізу Індексу оборонних компаній щодо боротьби з корупцією та корпоративної прозорості для України доцільно визначати як високий рівень корупційних ризиків та низький рівень прозорості компаній.

Отже, узагальнюючи, ми можемо констатувати, що за оцінками різних міжнародних індексів, Україна відзначилася певними покращеннями у

боротьбі з корупцією та підвищенням верховенства права. Зокрема, в 2023 році країна підвищила свій рейтинг в Індексі сприйняття корупції і Індексі верховенства права, що свідчить про позитивний тренд у вирішенні цих проблем. Оцінка Індeksu відкритості Бюджету також показала певний прогрес у рівні участі громадськості та прозорості.

Проте, не зважаючи на ці покращення, Україна залишається з високим ризиком загального рівня корупції, зокрема у сфері відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом. Це свідчить про необхідність подальших системних заходів та реформ для ефективного протидії цій проблемі. Враховуючи зазначені тенденції, Україні важливо продовжувати реформи у сферах правоохоронної системи, антикорупційних заходів та громадянського суспільства, щоб забезпечити подальший прогрес у боротьбі з корупцією та зміцненні верховенства права.

Висновки до розділу 2

Корупція продовжує залишатися основною загрозою для національної безпеки України та суттєво впливає на її можливості в контексті розв'язання питань, пов'язаних з воєнним конфліктом. Передбачені різними міжнародними інституціями покращення у боротьбі з корупцією, включаючи аналіз діяльності Держфінмоніторингу та врахування рекомендацій від FATF та ЄС, вказують на певний прогрес. Проте, низька ефективність антикорупційних організацій та необхідність подальших заходів з удосконалення законодавства та контролю за фінансовими операціями свідчать про необхідність подальшої роботи в цьому напрямку. Для досягнення значущих результатів у боротьбі з корупцією в Україні важливо надалі вдосконалювати систему контролю та сприяти ефективному співробітництву між антикорупційними організаціями.

З урахуванням оцінок Індексу сприйняття корупції (CPI) за 2023 рік, Україна показала значний прогрес, підвищивши свій рейтинг на 3 бали і посівши 104 місце серед 180 країн світу. Це свідчить про певні покращення в боротьбі з корупцією в країні.

Україна також показала певний прогрес у Індексі верховенства права за даними World Justice Project, піднявшись на 5 позицій і зайнявши 74 місце. Оцінка Індексу відкритості Бюджету також показала певні позитивні тенденції, зокрема в участі громадськості та прозорості бюджету.

Проте, за оцінками Індексу ризику корупції, Україна все ще має високий ризик загального рівня корупції, а також найвищий ризик відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом. Це свідчить про те, що проблема корупції залишається актуальною і потребує подальших системних заходів для ефективного протидії.

Загалом, хоча країна підвищила свій рейтинг у Індексі сприйняття корупції і Індексі верховенства права, високий ризик загального рівня корупції залишається актуальною проблемою. Подальші системні заходи та реформи в сферах правоохоронних органів, антикорупційних заходів та громадянського суспільства є необхідними для досягнення значущих покращень у цих сферах.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ

3.1. Міжнародне співробітництво фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів

Міжнародне співробітництво підрозділів фінансової розвідки у боротьбі з корупцією активно втілюється європейськими інституціями, зокрема, Радою Європи та міждисциплінарною групою з протидії корупції. Вони розробляють загальноєвропейські норми і стандарти, контролюють їх дотримання та надають допомогу державам-членам. Один з етапів антикорупційної стратегії - це прийняття Комітетом міністрів Ради Європи 1997 року Резолюції «Про двадцять принципів боротьби з корупцією». Цей документ враховує міжнародний досвід і створює основи для подальшого вдосконалення боротьби з цим явищем.

Соціолого-правовий аспект включає типологізацію корупції, яка є актуальною для різних країн. Це включає лобістську корупцію, обструкціоністські дії управлінців, патронажні зв'язки, прямий підкуп посадових осіб та інші форми.

Ефективні напрямки антикорупційної політики можна вивчити з досвіду окремих країн-членів ЄС. Корупційні скандали в західному світі регулярно висвітлюють проблему в США, Великобританії, Франції, Італії та Японії, що демонструє важливість антикорупційних заходів незалежно від рівня розвитку країни.

У Великій Британії корупцію пов'язують із зловживанням службовим або політичним статусом з метою отримання матеріальних цінностей або переваг. Науковці визначають різновиди «британської» корупції, такі як поліцейська, корупція в державному секторі управління, політична корупція, банківська та урядова корупція.

У Німеччині боротьба з корупцією ґрунтується на завданні знищення її матеріально-фінансової бази. Для досягнення цієї мети був створений Реєстр

корупційних фірм, який виключає фірми з права отримувати державні замовлення та підлягає нагляду правоохоронних органів. Також велика увага приділяється діяльності керівних осіб та політиків за стандартами доброчесності й неприйняття корупції, щоб вони були прикладом для суспільства [9].

Італійський варіант корупції, відомий як «клієнталізм» або патронаж, ґрунтується на моделі мафіозних відносин «патрон-клієнт». Співголови С. Терроу та Л. Граціано вважають, що вторгнення ринкових сил у традиційні суспільства призвело до дворівневих корупційних завязків у клієнтелях: між населенням (дрібними бізнесменами) та місцевими структурами влади, а також між місцевими елітами і центральним урядом. При збереженні провінційної або підданської політичної культури цей вид корупції стає характерною рисою суспільства та латентним механізмом існування корумпованої держави.

За останні роки в Чеській Республіці боротьба з корупцією стала пріоритетом урядової діяльності. Основними напрямками цієї політики є формування державної стратегії, спрямованої на зменшення рівня корупції шляхом балансування процесів запобігання та придушення зловживань. Ця стратегія складається з двох важливих компонентів: аналітичної та стратегічної. Аналітична частина включає в себе наукове вивчення явища корупції, аналіз її економічних аспектів та прозоре висвітлення корупційних випадків. Стратегічна частина спрямована на впровадження реформ у політичній системі, забезпечення прозорості політичного процесу, виявлення, розслідування та припинення корупційних правопорушень, удосконалення антикорупційної політики та забезпечення її послідовності, організацію моніторингу корупції, збільшення ресурсів для реалізації антикорупційних заходів, а також підвищення прозорості й контролю в державному секторі тощо [9, 50].

Польща в останні роки впроваджує ефективну політику запобігання та обмеження корупції, беручи за основу європейські практики. З ініціативи

прем'єр-міністра була сформована робоча група, до складу якої увійшли міністри, представники урядових інституцій, експерти Світового Банку та Інституту громадських справ. Основною метою її роботи стало виявлення джерел поширення корупції та розробка плану дій для її подолання.

Під час впровадження програми було прийнято значну кількість законів та підзаконних актів. Оптимізовано адміністративні структури для запобігання корупції, що підвищило їхню ефективність. Змінено механізм функціонування адміністративних структур, посиливши відповідальність за надання громадських послуг. Також було збільшено мотиваційні чинники, використовуючи матеріальні стимули для виконання посадових обов'язків.

Широко залучена громадськість до реалізації антикорупційної політики, впроваджено заходи дисциплінарного і кримінального характеру, створено спеціальні інституції та здійснено реформу судової системи. Чітко прописані «кодекси поведінки» для державних службовців та забезпечено доступ до публічної інформації [9].

Підсумки України Transparency International Ukraine за 2023 рік показали, що країна отримала 36 балів з 100 можливих і займає 104 місце серед 180 країн. В умовах війни це вважається досить позитивним результатом. За 10 років Україна покращила свій рейтинг на 11 балів, що є найбільшим приростом серед країн-кандидаток до ЄС [34].

Позитивно на показник вплинули активізація затримань у топкорупційних справах, ухвалення Державної антикорупційної програми та проведення більшості закупівель у Prozorro. Проте необхідно врахувати, що деякі позитивні аспекти, такі як відновлення е-декларування та посилення НАБУ та САП, не увійшли в досліджуваний період. Також велика частина корупційних скандалів 2023 року та випадки тиску на журналістів-розслідувачів не враховувалися.

Щоб покращити боротьбу з корупцією та сприяти євроінтеграційним процесам, Україні рекомендується:

- Підвищити ефективність боротьби з топкорупцією.

- Ефективно використовувати активи корупціонерів та їх співучасників.
- Розпочати реформу Рахункової палати та Державної аудиторської служби України.

Фундація інституційного розвитку наголошує на важливості посилення стійкості та інституційної спроможності антикорупційних органів та розвитку доброчесності в державному секторі та бізнесі. Тільки комплексні заходи допоможуть знизити рівень корупції в країні [47].

Щодо інших рекомендацій, які стосуються формування незалежної та професійної судової влади, забезпечення незалежності органів антикорупційної сфери та позбавлення Служби безпеки України повноважень у сфері протидії економічним корупційним злочинам, їх майже не враховано. Здається, що розпочата судова реформа досі залишається незавершеною; хоча влада розпочала оновлення Вищої ради правосуддя, це відбувалося без проведення конкурсних процедур, а склад Вищої кваліфікаційної комісії суддів також залишається незмінним.

Брак повноцінної судової реформи породжує проблеми, адже через недосконалість законодавства про прокуратуру та обмежені повноваження керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Генеральна прокурорка неодноразово втручалася у розслідування Національного антикорупційного бюро та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, порушуючи тим самим їхню незалежність.

Міжнародне співробітництво та впровадження європейських практик у боротьбі з корупцією активно сприяють створенню ефективних антикорупційних стратегій та реформ у країнах Європи. Заходи, спрямовані на запобігання та обмеження корупції, базуються на міжнародному досвіді, типологізації корупційних проявів та вивченні кращих практик країн-членів ЄС. Результатом цих зусиль є розробка стратегій, законодавчих актів та створення спеціальних органів, спрямованих на ефективне протидію корупції та покращення якості управління.

Хоча Україна демонструє певний прогрес в боротьбі з корупцією в Україні, зокрема в умовах війни, проте необхідно продовжувати зусилля для підвищення ефективності боротьби з корупцією, використання активів корупціонерів, та проведення реформ у сфері судової системи та правоохоронних органів. Важливо забезпечити незалежність антикорупційних органів та зробити значний крок у розвитку доброчесності в державному секторі та бізнесі для подальшого зниження рівня корупції в Україні.

3.2. Шляхи вдосконалення системи протидії корупції

На сьогодні Україна продовжила своє 11-річне зростання, набравши три пункти за Індексом сприйняття корупції (ІСЦ). Це сталося в умовах великих викликів для управління та інфраструктури країни через війну Росії, яка підвищила ризики корупції. Основна увага у цей період приділялася реформам системи правосуддя, зокрема реструктуризації органів суддівського самоврядування та посиленню незалежності судової влади. Зусилля щодо зміцнення спроможності та незалежності Національного антикорупційного бюро (НАБУ) та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП), у поєднанні з національною антикорупційною стратегією та комплексною програмою її впровадження, створили міцну основу для поточної боротьби з корупцією.

Додатковим свідченням прогресу є активне залучення громадянського суспільства, зокрема, повторне встановлення вимоги подання державними службовцями електронних декларацій про їхні активи. Державні закупівлі в Україні залишаються переважно конкурентоспроможними, отримавши визнання від Світового банку.

Незважаючи на ці покращення, проблема значної кількості справ про корупцію на високому рівні залишається серйозною. Зусилля уряду у

подоланні корупції на вищому рівні, включаючи звільнення та кримінальні провадження, свідчать про прагнення подолати цю проблему. Однак існуючі системи підкреслюють поточні виклики та необхідність постійних і комплексних антикорупційних заходів для досягнення повних реформ та європейської інтеграції в Україні.

Українська антикорупційна політика спрямована на зниження рівня корупції та захист прав та свобод громадян, суспільства й держави. Для досягнення цієї мети встановлено кілька ключових завдань:

- формування ефективного правового механізму, що перешкоджає підкупу публічних осіб.
- попередження корупційних правопорушень та забезпечення відповідальності за корупційні дії.
- контроль за ефективністю заходів антикорупційної політики.
- формування антикорупційної свідомості суспільства та інформування громадян про факти корупції.
- стимулювання призначення на посади непідкупних осіб.

Незважаючи на прийняті заходи, в Україні існує проблема корупції на різних рівнях влади, бізнесу та суспільства. Невиконання значної частини рекомендацій від Групи держав Ради Європи проти корупції свідчить про обмеженість прогресу у боротьбі з цим явищем [49].

На відміну від цього, уряд України приймає різні заходи для протидії корупції, такі як створення Антикорупційного Бюро та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, судова реформа та впровадження системи онлайн-публічних закупівель. Однак існує необхідність у подальших діях для ефективної боротьби з корупцією, оскільки цей негативний явище продовжує існувати.

У 2023 році Кабінет Міністрів України затвердив Державну антикорупційну програму на 2023-2025 роки, яка передбачає реалізацію конкретних заходів для боротьби з корупцією [43]. Хоча Україна продемонструвала готовність до боротьби з корупцією, в цьому напрямку ще

багато роботи. Комплексні заходи, спрямовані на економічне зростання та зменшення рівня бідності, є ключовими для досягнення цієї мети.

Забезпечення успішної державної політики протидії корупції потребує системного підвищення рівня прозорості та відкритості у всіх сферах діяльності влади. В Україні вже зроблено значний крок у цьому напрямку: впровадження прозорих закупівель, відкриття витрат розпорядників бюджетних коштів, створення реєстру декларацій та публікація звітів Рахункової палати та Держаудитслужби. Проте, суспільство та інформація повинні стати ще більш прозорими, оскільки саме прозорість є основою для запобігання корупції. Ці заходи сприяють поверненню довіри громадян до діяльності посадових осіб, зменшують бюрократизацію та прискорюють вирішення питань громадян.

Нагальною є потреба в подальшому реформуванні судової та правоохоронної системи для відповідності міжнародним стандартам. Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити незалежність органів державної влади, підвищити рівень професійної підготовки та забезпечити їх необхідними ресурсами. Особливу увагу потрібно приділити забезпеченню незалежності судів від політичного впливу та створенню механізмів номінації та роботи суддів, що базуються на компетентності та професіоналізмі.

Крім того, важливим аспектом антикорупційної політики є забезпечення невідворотності покарання за корупційні дії та формування в суспільстві нульової толерантності до корупції. Для цього необхідно не лише покарати корупціонерів, а й активно просувати культуру чесності та прозорості серед населення. Зокрема, важливо здійснювати постійну роботу з підвищення правової освіти громадян та формування у них усвідомлення про те, що корупція - це не прийнятне явище, але лише захоплюючи громадян зацікавленість та підтримку можливо досягти успіху в боротьбі з цим негативним явищем.

Ще одним ключовим напрямом ефективної державної політики боротьби з корупцією є інвентаризація, облік та впорядкування державного та

муніципального майна, земельних ділянок та природних ресурсів. За даними на вересень 2020 року, лише 49% нерухомого майна, що належить державним установам, було зареєстровано [8]. Це створює серйозні ризики щодо незаконного відчуження, продажу або неофіційного використання цього майна. Отже, аудит країни повинен включати інвентаризацію майна та реєстрацію прав держави і місцевих органів влади на ці ресурси.

Автоматизація державних послуг, ліцензій та дозволів є важливим кроком у боротьбі з корупцією. Цифровізація та перехід до електронного формату повинні стати основою взаємодії з митницею, податковою службою, у видачі різних дозвільних документів та ліцензій, у проведенні іспитів та сертифікації, а також у виплаті соціальних допомог з державного бюджету.

Дерегуляція вимагає подальшого вдосконалення законодавства, що унеможлиблює неефективне державне управління та зменшує його негативні наслідки. Це передбачає зменшення ролі держави в економіці та впровадження дієвого механізму державного контролю, який зменшить тиск на бізнес-середовище.

Крім того, кадрова політика в Україні потребує реформ. Призначення на посади має базуватися на публічному аналізі ефективності та досягнень кандидатів, а не на непрозорих, позаконкурсних методах. Необхідно створити кадровий потенціал, що буде недопустимо толерантним до корупційних проявів. Дерегуляція – це процес, що передбачає постійне удосконалення законодавства з метою покращення державного управління та зменшення його негативних наслідків. Цікаву точку зору на цю проблему висловили вчені П. Меон та Х. Секат, які стверджують, що корупція може мати економічне виправдання, оскільки дозволяє обійти неефективне регулювання та бюрократизм, що в свою чергу допомагає приватному сектору виправити недоліки уряду. Проте, для забезпечення стійкого розвитку економіки, роль держави в управлінні економікою повинна бути мінімальною. Необхідно впровадити ефективний механізм державного контролю, що сприятиме зменшенню тиску на бізнес-середовище [12].

Боротьба з корупцією в Україні потребує активного залучення громадськості та створення ефективної системи захисту жертв корупції та свідків. Це вимагає спеціальних механізмів та програм підтримки з метою забезпечення безпеки та доступу до правосуддя.

Громадський контроль є важливим елементом боротьби з корупцією в державній владі. Цей вид контролю дозволяє громадянському суспільству активно впливати на діяльність публічних інституцій та сприяти створенню прозорих та ефективних механізмів запобігання корупції.

Форми громадського контролю різноманітні і включають участь громадян у засіданнях державних органів, подання пропозицій до нормативно-правових актів, участь у громадських слуханнях, публічні консультації тощо.

Практика відкритих засідань державних органів, також відома як «уряд у сонячному світлі», є важливим інструментом забезпечення прозорості в урядуванні. Цей підхід сприяє залученню громадськості до контролю за діяльністю державних органів.

Публічні консультації є ще однією ефективною формою громадського контролю. Вони дозволяють громадянам активно впливати на розробку законодавства та регулювання, зокрема у сфері протидії корупції.

Позитивний досвід впровадження громадського контролю в боротьбі з корупцією спостерігається у таких країнах, як США, Велика Британія, Польща та інші. Це підтверджує ефективність таких механізмів у зменшенні корупційних проявів та забезпеченні відкритості державних органів.

На сьогодні важливим є розвиток електронних петицій як зручного та ефективного засобу для громадян у взаємодії з органами влади. Це сприятиме залученню більш широкого кола населення до участі в процесах боротьби з корупцією.

У зарубіжних державах широко використовуються організаційно-правові механізми для громадського контролю за корупцією у державних органах. Ці механізми ґрунтуються на принципах відкритого уряду, таких як

свобода інформації, транспарентність та підзвітність. Вони надають громадянам право на інформацію про діяльність органів влади, а також можливість критикувати та вносити пропозиції щодо їхньої діяльності з метою покращення. Ці механізми сприяють ефективній взаємодії між державними органами та громадськими інститутами у боротьбі з корупцією.

Отже, громадський контроль є важливим інструментом у протидії корупції, а різноманітність його форм дозволяє залучати громадян до активної участі у формуванні антикорупційної політики та сприяє підвищенню рівня відкритості та відповідальності владних структур.

В цілому, успішна боротьба з корупцією в Україні потребує постійних та довгострокових зусиль з боку влади, бізнесу та громадськості. Це включає ефективну координацію дій між різними секторами, створення ефективних механізмів контролю та звітності, а також забезпечення прозорості та відкритості в усіх сферах життя. Тільки таким чином Україна зможе зменшити рівень корупції та забезпечити стале процвітання свого суспільства.

Отже, ми прийшли до таких висновків. Боротьба з корупцією в Україні вимагає системних реформ у всіх сферах, включаючи законодавство, державне управління, кадрову політику та захист прав громадян. Більше того, активна участь громадськості є ключовою для успішної боротьби з корупцією, оскільки це сприяє створенню ефективної системи контролю та забезпеченню прозорості в усіх сферах життя.

Державі необхідно вжити дієві заходи для зменшення свого впливу в економіці та політиці, спростити процедури управління та забезпечити публічний аналіз кандидатів на посади. Для цього необхідно посилити співпрацю між урядом, бізнесом та громадськістю, оскільки така політика доцільною для ефективної координації зусиль у боротьбі з корупцією.

Загалом, боротьба з корупцією - це довгостроковий процес, який вимагає постійних зусиль та систематичних реформ для забезпечення сталого розвитку та процвітання суспільства.

Висновки до розділу 3

Міжнародне співробітництво та впровадження європейських практик у боротьбі з корупцією виявляються ключовими факторами у формуванні ефективних антикорупційних стратегій та реформ у країнах Європи. Зусилля, спрямовані на запобігання та обмеження корупції, базуються на міжнародному досвіді, вивченні кращих практик країн-членів ЄС та типологізації корупційних проявів. У результаті цих заходів розробляються стратегії, приймаються законодавчі акти та створюються спеціальні органи для ефективної боротьби з корупцією та покращення якості управління.

Боротьба з корупцією в Україні вимагає інтегрованого підходу та спільних зусиль усіх сфер суспільства. Це стає важливим завданням не лише для України, а й для всього світу, оскільки корупція має значний вплив на економіку, політику і соціальну сферу. Боротьба з цим явищем повинна стати пріоритетом для кожної країни та міжнародної спільноти з метою забезпечення сталого економічного розвитку та процвітання всіх народів світу.

Антикорупційні заходи в Україні вимагають активного залучення громадськості та створення ефективної системи захисту жертв корупції та свідків через спеціальні механізми та програми підтримки. Це процес, що потребує постійних та довгострокових зусиль з боку влади, бізнесу та громадськості. Ключовими елементами успішної боротьби є системні реформи у всіх сферах, залучення громадськості для створення ефективної системи контролю та забезпечення прозорості, а також співпраця між різними секторами суспільства. Лише таким чином Україна зможе зменшити рівень корупції та забезпечити сталий розвиток та процвітання.

ВИСНОВКИ

Дослідження підтверджують, що корупція залишається серйозною загрозою для багатьох країн, включаючи економічно розвинені держави, та становить загрозу їхньому існуванню та розвитку. Україна активно працює над розв'язанням цієї проблеми з моменту проголошення незалежності. Завдання щодо вдосконалення режиму запобігання корупції залишаються складними та неоднозначними, і тривають реформи у системі боротьби з цим явищем, оскільки створення умов для нульової толерантності до корупції є важливим завданням для кожної сучасної держави.

Результати досліджень підтверджують, що термін «фінансова розвідка» обмежено використовується у вітчизняному науковому та законодавчому середовищі. Замість цього, більш широко використовується термін «фінансовий моніторинг», який охоплює комплекс заходів та інструментів для запобігання та протидії легалізації злочинно одержаних коштів, активів та інших цінностей, включаючи боротьбу з корупційними проявами. Це свідчить про важливість і комплексність заходів у сфері боротьби з фінансовими злочинами та корупцією, що вимагають системного та ретельно продуманого підходу для ефективного протистояння таким негативним явищам.

Діяльність національного підрозділу фінансової розвідки - Державної служби фінансового моніторингу України у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних від корупційних діянь, підтверджується систематичним опрацюванням матеріалів, що містять ознаки корупційних правопорушень, та їх подальшим направленням до правоохоронних та розвідувальних органів.

Корупція залишається однією з найбільших загроз національній безпеці України, особливо у контексті воєнного конфлікту, і продовжує значно впливати на здатність країни вирішувати важливі питання. Реформи, спрямовані на боротьбу з корупцією, відображають певний прогрес за

оцінками міжнародних інституцій, таких як FATF та ЄС, але існує потреба в подальших заходах для поліпшення ефективності антикорупційних організацій та законодавства щодо фінансових операцій.

Україна показала певний прогрес у міжнародних рейтингах, включаючи Індекс сприйняття корупції та Індекс верховенства права, що свідчить про певні покращення в боротьбі з корупцією. Однак ризик корупції залишається високим, зокрема у сфері відмивання доходів, і вимагає подальших заходів для ефективного протистояння цьому явищу. З огляду на це необхідні подальші реформи у правоохоронних органах, антикорупційних заходах та громадянському суспільстві для досягнення значних поліпшень у цих сферах.

Міжнародне співробітництво та впровадження європейських методик у протидії корупції виявляються ключовими факторами у формуванні ефективних стратегій та реформ у боротьбі з цим явищем. Зусилля, спрямовані на запобігання та обмеження корупції, базуються на міжнародному досвіді, вивченні найкращих практик країн-членів ЄС та аналізі різноманітних проявів корупції. У результаті цих заходів розробляються стратегії, ухвалюються законодавчі акти та створюються спеціальні органи для ефективного протидії корупції та підвищення якості управління.

Боротьба з корупцією в Україні потребує інтегрованого підходу та спільних зусиль усіх сфер суспільства. Це стає важливим завданням не лише для України, а й для міжнародної спільноти, оскільки корупція має значний вплив на економіку, політику та соціальну сферу. Боротьба з цим явищем повинна стати пріоритетом для кожної країни та міжнародної спільноти з метою забезпечення сталого економічного розвитку та процвітання всіх народів світу.

Дослідження доводять важливість та ефективність громадського контролю у боротьбі з корупцією. Різноманітні форми цього контролю, включаючи участь у засіданнях, публічні консультації та електронні петиції, сприяють прозорості та відкритості у державній владі. Позитивний досвід

країн, де активно застосовується громадський контроль, підтверджує його ефективність у зменшенні корупції та забезпеченні відповідальності владних структур перед громадянами.

Антикорупційні заходи в Україні вимагають активного залучення громадськості та створення ефективної системи захисту проти корупції та свідків через спеціальні механізми та програми підтримки. Це процес, що потребує постійних та довгострокових зусиль з боку влади, бізнесу та громадськості. Ключовими елементами успішної боротьби є системні реформи у всіх сферах, залучення громадськості для створення ефективної системи контролю та забезпечення прозорості, а також співпраця між різними секторами суспільства. Тільки таким чином Україна зможе зменшити рівень корупції та забезпечити сталий розвиток та процвітання.

СПИСОК ВИКОРИТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Dimant E. The nature of corruption: An interdisciplinary perspective, *Economics Discussion Papers*. Kiel: Kiel Institute for the World Economy, 2013. № 59. 63 p.
2. Enhancing Government Effectiveness and Transparency The Fight Against Corruption by the World Bank Group, Revised on October 3, 2020, Accessed on November 18, 2022 URL: <https://star.worldbank.org/publications/enhancing-government-effectiveness-and-transparency-fight-against-corruption>
3. Goel R.K., Nelson M.A. Causes of corruption: History, geography and government. *BOFIT Discussion Papers*. Helsinki: BOFIT, 2008. Vol. 6. 32
4. The World Justice Project Rule of Law Index 2021 URL: <https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP-INDEX-21.pdf>
5. Баранов С.О. Проблеми запобігання корупції в приватній сфері в Україні. *Caracteristici de adaptare a legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene: materiale ale Conferinței Internaționale Științifice și Practice pe Internet* (m. Chișinău, 27–28 martie 2020). Chișinău: KNU, 2020. P. 56-60.
6. Варналій З.С. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації: монографія. К.: НІСД, 2006. 578 с.
7. Василенко О. Ю. Адміністративно-правові засади запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням. дис. ... д-ра філос. д-ра філос.: 081. Ужгород, 231 с.
8. Величко О. Велика корупція: як Україні подолати схеми та хабарництво. Реанімаційний Пакет Реформ. 2020. URL: <https://rpr.org.ua/news/velyka-korupsiia-iak-ukraini-podolaty-skhemy-ta-khabarnytstvo/>.
9. Герасіна Л., Погрібна В. Корупція в Україні та світі як тригер послаблення державності/ Український соціологічний журнал. 2021. Випуск 26. С. 16-26

10. Гордей О., Новицька О., Курманчук Ю., Ульяновик Д. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг щодо корупційних дій в Україні. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*, (2), 139–161. <https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2023.139-161>
11. Гулак О. В., Курило В. І., Дубчак Л. М. До питання про шляхи подолання корупції в Україні. *Право та державне управління*. 2021. № 1. С. 196–201.
12. Д'яконова І.І., Шиян Д.В. Методика оцінки ефективності фінансового моніторингу. *Вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 1 (34). С. 10–17.
13. Дмитрієв Ю. В. Механізми оцінки та мінімізації корупційних ризиків у системі державного управління України : дис. ... канд. наук з державного управління: 25.00.02. Донецький державний університет управління. Маріуполь, 2018. 236 с
14. Живко З. Б., et al. Місце фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2021, 2 (62): 44-52.
15. Звіт «Люди та корупція: Європа та Центральна Азія», URL: <https://www.transparency.org/en/gcb/europe-and-central-asia/europe-central-asia-2016>
16. Звіт про діяльність Державної служби фінансового моніторингу України за 2022 р. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2022ukr.pdf>
17. Зубкова Л.А. Сучасний стан і проблеми запобігання корупції в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 3. С. 34-45
18. Корупція в Україні 2022: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. — Київ, 2023. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/1f23b766-e031-4c3f-81a4-0167b4f93116.pdf>

19. Костенко Д. В. Сутність корупції та основні підходи до її дослідження. In: *9th international conference*. 2019. P. 1061.
20. Кузьменко О.В., Доценко Т.В., Скринька Л.О. Роль фінансового моніторингу в сучасній системі забезпечення економічної безпеки національної економіки. *Науковий погляд: економіка та управління* . 2019. № 3 (65). С. 98 – 108.
21. Марушко Н. С., Горбан І. М. Дотримання правових вимог в аудиторській діяльності при протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*, 2022, 10 (28).
22. Нестеренко К.; Булгакова О. Антикорупційна політика України в контексті війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 2023, 2.77: 98-101.
23. Новак А.Н. Феномен корупції в системі публічного управління: сучасний зміст та методологічні засади дослідження. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2018. Вип. 1 (19). С. 1-12
24. Новіков О.В. Проблеми участі громадськості у запобіганні корупції в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2019. № 37. С. 58-72.
25. Нонік В. В. Дослідження сутності та трактування поняття» корупція»: еволюційний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*, 2019, 3: 99-105.
26. Офіційна сторінка Corruption Risk Index URL: <https://www.countryrisk.io/>
27. Офіційна сторінка DCI URL: <https://ti-defence.org/dci/>
28. Офіційна сторінка Extractive Industries Transparency Initiative – URL: <https://eiti.org/>
29. Офіційна сторінка Legatum Prosperity Index URL: <https://www.prosperity.com/>
30. Офіційна сторінка Open Budget Index URL: <https://internationalbudget.org/open-budget-survey/country-results/2021/ukraine>
31. Офіційна сторінка Open data barometer URL: https://opendatabarometer.org/?_year=2017&indicator=ODB

32. Офіційна сторінка Open Data Maturity URL:
<https://data.europa.eu/en/news-events/news/open-data-maturity-report-2022-out>
33. Офіційна сторінка Rule of Law Index URL:
<https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP-INDEX-21.pdf>
34. Офіційна сторінка Transparency International
<https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/ukr>
35. Офіційна сторінка Голос Америки URL:
<https://www.holosameryky.com/a/ukraina-pokrashchyla-resultat-v-reitynhu-spryiniattia-koruptsiyi/7463045.html>
36. Офіційна сторінка Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua>
37. Офіційна сторінка Національного агентства з питань запобігання корупції URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>
38. Офіційна сторінка ФАТФ URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/home.html>
39. Офіційна сторінка Global right to information rating URL: <https://www.rti-rating.org/>
40. Посібник щодо деяких аспектів здійснення фінансових розслідувань (дослідження фінансових відносин). Державна служба фінансового моніторингу України. URL: [https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20\(National%20Studies,%20Guidances%20etc\)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf](https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20(National%20Studies,%20Guidances%20etc)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf).
41. Предборський В.А. Детінізація економіки в контексті трансформаційних процесів. Питання теорії та методології: монографія. К.: Кондор, 2005. 614 с.
42. Про запобігання корупції: Закон України № 1700-VII від 25 жовтня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
43. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

44. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.2015 р. № 537. *Офіційний вісник України*. 2015 р. № 62. Ст. 2028
45. Рекомендації FATF. Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення. Методологія з оцінки відповідності рекомендаціям FATF та ефективності систем протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму правила та процедури 5-го раунду взаємних оцінок комітетом MONEYVAL. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/5%20round%20FATF.pdf>
46. Рекуненко І. І., Кобець Ж. О., Швидько І. О. Особливості формування та застосування системи фінансового моніторингу в Україні. 2020. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/78696>
47. Самодай В., Ковтун Г. Корупція: загрози та наслідки для соціуму. *Економіка та суспільство*, 2023, 49.
48. Смагло О.В. Функціонування системи фінансового моніторингу в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 26. С. 1–7. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-28>.
49. Собенко Н. У ЦПК прокоментували звіт GRECO щодо протидії корупції в Україні. 2023. 28 березня. URL: <https://suspilne.media/427542-u-cpk-prokomentovali-zvit-greco-sodo-protidii-korupcii-v-ukraini/>
50. Стан корупції в Україні 2023: сприйняття, досвід, ставлення <https://engage.org.ua/stan-koruptsii-v-ukraini-2023-spryjniattia-dosvid-stavlennia/>
51. Терещук О.В. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2000. 19 с.
52. Уткіна М. С. Фінансовий моніторинг як один із засобів протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2020, 7: 292-295.

53. Фінансова розвідка України. 20 років розвитку та звершень: Збірка матеріалів з нагоди 20-річчя з дня створення Державної служби фінансового моніторингу України. Київ, 2022. 158 с. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/20rokiv/2201041816rokivFinMonitoringspreedSmallFileSize.pdf>
54. Флейчук М.І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації: монографія. Львів: Ахілл, 2008. 660 с.
55. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією : від 04.11.1999 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102
56. Швець Н.Р., Акритов А.А. Роль і місце фінансового моніторингу в системі державного фінансового контролю. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. № 3 (39). С. 3–9. URL: <https://ser.net.ua/index.php/SER/article/view/388/393>.
57. Шевченко Н. Копитко М., Мігус І. Напрями зниження рівня корупції в Україні в умовах кризових явищ та підвищення необхідності легалізації доходів» *Вчені записки Університету «КРОК»* 2 (70) (2023): 21-28.
58. Яковенко С.Б. Генезис та розвиток корупції: історичний аспект. *Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки*. 2015. № 3-4. С. 58-71.

ДОДАТКИ

Додаток А

Оцінка Барометру відкритих даних (Open data barometer) країн за 2017 рік

Країна	Оцінка ¹ з 100	Зміна оцінки ² з першого вираження	Оцінка Тенденції ³ за попередніми вираженнями	Готовність ⁴ з 100	Реалізація ⁵ з 100	Виникаючий вплив ⁶ з 100
 Канада Дивіться деталі	76	18 ▲		86	87	55
 Об'єднане Королівство Дивіться деталі	76	-4 ▼		83	89	57
 Австралія Дивіться деталі	75	17 ▲		79	84	62
 Франція Дивіться деталі	72	17 ▲		84	77	55
 Корея Дивіться деталі	72	25 ▲		82	67	67
 Мексика Дивіться деталі	69	33 ▲		79	67	62
 Японія Дивіться деталі	68	24 ▲		78	68	58
 Нова Зеландія Дивіться деталі	68	5 ▲		79	72	52
 Сполучені Штати Америки Дивіться деталі	64	-11 ▼		79	76	37
 Німеччина Дивіться деталі	58	2 ▲		76	72	27
 Уругвай Дивіться деталі	56	23 ▲		71	70	28
 Колумбія Дивіться деталі	52	25 ▲		69	60	28
 Росія Дивіться деталі	51	10 ▲		62	59	32
 Бразилія Дивіться деталі	50	15 ▲		63	56	30
 Італія Дивіться деталі	50	8 ▲		61	61	27
 Індія Дивіться деталі	48	16 ▲		64	49	32
 Аргентина Дивіться деталі	47	14 ▲		66	56	20
 Україна Дивіться деталі	47	25 ▲		60	52	28
 Філіппіни Дивіться деталі	42	19 ▲		54	42	30
 Чилі Дивіться деталі	40	2 ▲		54	55	12
 Індонезія Дивіться деталі	37	17 ▲		49	45	17
 Південна Африка Дивіться деталі	36	14 ▲		50	37	22
 Парагвай Дивіться деталі	34	15 ▲		41	45	15
 Китай Дивіться деталі	31	15 ▲		44	38	10
 Коста-Ріка Дивіться деталі	31	1 ▲		48	43	3
 Туреччина Дивіться деталі	31	5 ▲		33	53	7
 Панама Дивіться деталі	30	10 ▲		47	42	0
 Гватемала Дивіться деталі	26	2 ▲		36	37	5
 Саудівська Аравія Дивіться деталі	25	12 ▲		40	32	3
 Сьєрра-Леоне Дивіться деталі	22	11 ▲		33	23	10